

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Andra Kammaren. N:o 20.

Måndagen den 21 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$, 3 e. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet aflemnade proposition till Riksdagen angående beredande af ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor.

§ 2.

Efter föredragning vidare af de på kammarens bord hvilande motioner hänvisades:

Herr *A. Bokströms* motion, n:o 187, till konstitutionsutskottet; och

Herr *J. Johanssons* i Noraskog motion, n:o 188, till Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 3.

§ 3.

Följande nya motioner afgåfvos, nemligen af

Herr *M. Andersson* i Stigen, n:o 189, om ändring af 66 och 72 §§ regeringsformen samt 71, 72 och 73 §§ riksdagsordningen;

Herr *P. Waldenström*, n:o 190, om ändring af 51 med flera §§ i regeringsformen, och

Herr *J. H. G. Fredholm*, n:o 191, om vissa vilkor vid antagandet af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af lifgardets till häst tomter.

Dessa motioner bordlades.

Andra Kammarens Prot. 1892. N:o 20.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtande, n:o 26, i anledning af väckt motion om revision af lagen angående lösdrifvares behandling.

Detta ärende skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 5.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 15, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående nedsättning under innevarande år i tullen å vissa slag af spanmål m. m.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,48 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Onsdagen den 23 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 15 och 16 dennes förda protokoll.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr friherre *A. H. Fock* är till följd af en bröstkatarr tills vidare förhindrad att lemna sina rum, intygar

Stockholm den 22 mars 1892.

A. Werner.
Legit. läkare.

§ 3.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motioner hänvisades:

Herr *M. Anderssons* i Stigen motion, n:o 189, till konstitutionsutskottet;

Herr *P. Waldenströms* motion, n:o 190, likaledes till konstitutionsutskottet; och

Herr *J. H. G. Fredholms* motion, n:o 191, till statsutskottet.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången lagutskottets utlåtande n:o 26.

§ 5.

Till behandling förelåg konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen. Ang. ändring i §§ 6 och 13 m. fl. i riksdagsordningen.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att berörda genom Kongl. Maj:ts proposition framlagda förslag till ändrad lydelse af ofvan nämnda §§ i riksdagsordningen måtte af Riksdagen antagas att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling; varande samma förslag, i hvad det afsåg §§ 6 och 13, af följande lydelse:

§ 6.

1. Första Kammarens ledamöter skola, till ett antal af etthundrafemtio och för en tid af nio år, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga.

2. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundrafemtiondedel af rikets folkmängd.

3. För valkrets, som har mindre folkmängd än i mom. 2 sägs, väljes dock en riksdagsman.

4. Derest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stadgandena i mom. 2 och 3 bör utses, icke uppgår till etthundrafemtio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öferskjuter de tal, som enligt mom. 2 äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvardera välja ytterligare en riksdagsman.

5. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder eger utse, bestämmes hvart tionde år af Konungen; dock må hvad sålunda bestämmes icke lända till inskränkning i vald riksdagsmans rätt att under föreskrifven tid utöfva riksdagsmannakallet.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.

(Forts.)

6. Upphör stad att i landsting deltaga, må, så länge då gällande bestämmelse om riksdagsmännens antal för de särskilda valkretsarne länder till efterrättelse, stadens rätt att utse riksdagsman inträda allenast i det fall, att ledighet uppstår i den valkrets, staden förut tillhört.

7. Äro icke, då tillämpning skall ske af den i mom. 5 nämnda bestämmelse, så många ledigheter inom kammaren, att nya valkretsar, som i följd af stadgandet i näst förestående mom. ännu ej utsett riksdagsmän, samt gamla valkretsar, för hvilka ökning af antalet riksdagsmän bör ega rum, kunna samtidigt komma i åtnjutande af rättigheten att välja fullt antal riksdagsmän, skall, i afseende å ordningen för sagda rättighets utöfning dessa valkretsar emellan, gälla till efterrättelse: att nya valkretsar ega företräde framför äldre; att bland två eller flera nya valkretsar företrädet tillkommer den, som tidigast utträdt ur landsting; att valkretsar, för hvilka tillökningen i riksdagsmännens antal är grundad på stadgandena i mom. 2, ega företräde framför valkretsar, för hvilka sådan tillökning härleder sig från föreskrifterna i mom. 4; att bland sådana valkretsar, hvilka på grund af stadgandena i mom. 2 ega välja ökad antal riksdagsmän, den har företrädet, för hvilken detta antal är störst, eller, om antalet är lika för två eller flera valkretsar, den bland dem, hvars folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt samma mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne; att bland sådana valkretsar, hvilka jemlikt mom. 4 ega utse ökad antal riksdagsmän, företrädet tillkommer den, för hvilken det i samma mom. omnämnda folkmängdsöfverskott är störst; samt att i de fall, der folkmängdsöfverskottet, såsom lika stort för två eller flera valkretsar, ej kan tjena till grund för bestämmande af företrädet dem emellan, detta skall afgöras genom lottning inför chefen för justitiedepartementet i närvaro af tre bland fullmäktige i rikets bank och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-tjugufem, deraf etthundra-femtio för landet och sjuttiofem för städerna, väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Understiger domsagornas antal etthundra-femtio, skola, för ernående af det bestämde antalet riksdagsmän, de folkrikaste domsagorna, så vidt ske kan häradsvis, indelas i två valkretsar, som hvardera välja en riksdagsman. Öfverstiger domsagornas antal etthundra-femtio, skola, i den mån sådant erfordras, domsagor, som gränsa intill hvarandra och hafva minsta sammanlagda folkmängden, förenas, två och två, till en valkrets.

3. I stad, hvars folkmängd uppgår till eller öfverstiger en sjuttiofemtedel af folkmängden i rikets alla städer, väljes efter stadens folkmängd en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en sjuttiofemtedel af städernas folkmängd. Städer, med mindre folkmängd än nu är sagdt, ordnas, så vidt lämpligen ske kan länsvis, i så många valkretsar, som, med iakttagande af att hvardera utser en riksdagsman, erfordras för uppnående af det i mom. 1 föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

4. Indelningen af omförmälda valkretsar, så ock riksdagsmännens antal för hvar och en af de städer, hvilkas folkmängd i och för sig berättigar dem att utan förening med annan stad välja riksdagsman, bestämmes, efter ofvan angifna grunder, hvar tionde år af Konungen. Den ordning, som sålunda fastställes, vinner ej tillämpning förr än vid de val, hvilka näst derefter, enligt § 15 mom. 1, skola ega rum. Köping eller annat samhälle, som erhåller stadsprivilegier, räknas i fråga om riksdagsmannaval fortfarande till landet, till dess ny valkretsordning varder fastställd.

Förutom genom Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition hade olika förslag till ändring i de angående båda kamrarnes sammansättning gällande bestämmelser framstälts i fyra särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner, nemligen n:o 81 af herr *Per Larsson* i Fole, med hvilken herr *Ludvig Norrby* förenat sig, n:o 176 af herr *Hans Andersson* i Nöbbelöf, n:o 177 af herr *A. Lilienberg* med flere samt n:o 179 af herr *Nils Svensson* i Olseröd.

I dessa motioner, som af utskottet gjorts till föremål för behandling i dess utlåtande n:o 4, hvilket utlåtande å dagens föredragningslista fans upptaget näst efter utlåtandet n:o 3, var föreslaget:

af herr *Per Larsson*: att Riksdagen måtte till grundlagsenlig behandling ånyo upptaga det af Riksdagens båda kamrar åren 1890 och 1891 antagna förslag till ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen;

af herr *Lilienberg* med flere: att Riksdagen ville, med afslag å den kongl. propositionen, antaga till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af §§ 6 och 13 riksdagsordningen:

§ 6.

1. Första kammarens ledamöter skola för en tid af nio år utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga.

2. Hvarje landsting och sådan stad, som nu nämnd är, väljer efter folkmängden inom sitt område en riksdagsman för hvarje fullt tal af 40,000. Går ej folkmängden upp till 40,000, väljes dock en riksdagsman.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

3. Landsting och stad, som vid 1892 års slut egde utse två eller flere riksdagsmän, bibehålle dock rätt att välja riksdagsman för hvarje fullt tal af 30,000, men ej för större folkmängd, än det eller den hade vid nämnda års slut, och må ej utse ökadt antal riksdagsmän, förr än folkmängden, enligt hvad i mom. 2 är stadgadt, dertill föranleder.

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter — — — valet skett.
2. Å landet — — — hvardera en riksdagsman.
3. I hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman och derutöfver en för hvarje fullt tal af tjugutusen, hvarmed folkmängden öfverstiger tiotusen. Öfriga städer — — — tolf tusen.
4. Stad, som vid 1892 års slut egde utse två eller flere riksdagsmän, bibehålle dock rätt att välja en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen, men ej för större folkmängd än den hade vid nämnda års slut, och må ej utse ökadt antal riksdagsmän förr än folkmängden, enligt hvad i mom. 3 är stadgadt, dertill föranleder;

af herr *Hans Andersson*: att Riksdagen ville, med godkännande i öfrigt af det uti Kongl. Maj:ts proposition framlagda förslag, för sin del besluta följande tillägg till § 13 i nämnda förslag:

5. Uppgår städernas folkmängd till mer än en tredjedel af folkmängden i hela riket, då skall vid hvarje fördelning i valkretsar som derefter eger rum, med tillämpning i öfrigt af ofvan angifna grunder, antalet riksdagsmän för landet och för städerna bestämmas efter det inbördes förhållandet emellan folkmängden å landet och den i städerna;

samt af herr *Nils Svensson*: att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändring af § 13 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett. Af dessa ledamöter skola, så länge städernas folkmängd icke öfverstiger åtta tjugutredjedelar af hela rikets, ättio utses för städerna och etthundra-femtio för landet, men då städernas folkmängd öfverstiger nämnda andel af hela rikets, så många utses för städerna, som dessa tillsammans ega fulla tvåhundra-trettiondedelar af rikets folkmängd, och återstoden för landet.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Understiger

domsagornas antal *det uti mom. 1 föreskrifna antalet riksdagsmän för landet*, skola, för ernående af det bestämda antalet riksdagsmän, de folkrikaste domsagorna, så vidt ske kan häradsvis, indelas i två valkretsar, som hvardera välja en riksdagsman. Öfverstiger domsagornas antal *det enligt mom. 1 bestämda antalet riksdagsmän för landet*, skola, i den mån sådant erfordras, domsagor, som gränsa intill hvarandra och hafva minsta sammanlagda folkmängden, förenas två och två till en valkrets.

Ang. ändring i §§ 6 och 13 m. fl. i riksdagsordningen.

(Forts.)

3. I stad, hvars folkmängd uppgår till eller öfverstiger den *andel* af folkmängden i rikets alla städer, som *motsvarar det antal riksdagsmän, städerna skola utse enligt mom. 1*, väljes, efter stadens folkmängd, en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande *nämnda andel* af städernas folkmängd. Städer med mindre folkmängd, än nu är sagdt, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i så många valkretsar som, med iakttagande af att hvardera utser en riksdagsman, erfordras för uppnående af det i mom. 1 föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

4. Indelningen af omförmälda valkretsar, så ock riksdagsmännens antal för hvar och en af de städer, hvilkas folkmängd berättigar dem att utan förening med annan stad välja riksdagsman, bestämmes, efter ofvan angifna grunder, hvar *nionde* år af Konungen. Den ordning, som sålunda fastställles, vinner ej tillämpning förr än vid de val, hvilka näst derefter, enligt § 15 mom. 1, skola ega rum. Köping eller annat samhälle, som erhåller stadsprivilegier, räknas i fråga om riksdagsmannaval fortfarande till landet, till dess ny valkretsordning varder fastställd.

Efter det herr talmannen till föredragning anmält utskottets utlåtande n:o 3, begärdes ordet af

Herr Lilienberg, som yttrade: Herr talman! Hos konstitutionsutskottet förelågo dels Kongl. Maj:ts proposition om ändring af vissa paragrafer i riksdagsordningen, dels särskilda motioner angående ändring af samma paragrafer i riksdagsordningen, som afsågos i den kongl. propositionen. Hvad hade då varit naturligare, än att konstitutionsutskottet i *ett* betänkande upptagit till behandling så väl den kongl. propositionen som dessa motioner? Så har emellertid icke skett, utan konstitutionsutskottet har behandlat i betänkandet n:o 3 den kongl. propositionen och i betänkandet n:o 4 de särskilda motionerna.

Jag hemställer nu, att föredragningen måtte ske sålunda, att båda betänkandena företagas till gemensam behandling, på det att diskussionen må omfatta samtliga förslagen, och kammarens ledamöter vara i tillfälle att redan vid betänkandet n:o 3 framställa de yrkanden, hvartill de motioner, som äro behandlade i betänkandet n:o 4, må gifva anledning.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.

(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Ljungman: Skälet hvarför konstitutionsutskottet framlagt tvenne betänkanden är det, att sådant varit en gammal praxis, beroende derpå, att enligt §§ 81 och 82 regeringsformen samt § 79 riksdagsordningen proceduren för behandlingen af kongl. propositioner med förslag till grundlägsändringar i viss mån är olika med behandlingen af dylika ändringsförslag, väckta inom Riksdagen, vare sig af enskilda motionärer eller af konstitutionsutskottet sjelft. Och man har så mycket hellre kunnat göra det, som det naturligtvis är frihet att vid behandlingen af betänkandet n:o 3 skärskåda frågan i dess helhet, enär *alla* de till förändring ifrågasatta paragraferna ingå deri, och i reservationerna samma förslag ju för öfrigt äro behandlade som i betänkandet n:o 4. Hvad som är hufvudsaken, det är, huru vida Kongl. Maj:ts förslag nu skall antagas till hvilande *oförändradt* eller icke. Antages Kongl. Maj:ts förslag till hvilande i oförändradt skick och godkännes det vid 1894 års riksdag, då eger det enligt § 82 regeringsformen grundlags kraft, så fort Riksdagen enligt § 79 riksdagsordningen å rikssalen tillkännagifvit Kongl. Maj:t sitt »bifall till Konungens förslag». Om deremot förändring sker eller man antager något annat förslag till hvilande och hvad sålunda förklarats hvilande äfven bifalles af 1894 års Riksdag, får Riksdagen enligt § 79 riksdagsordningen i skrifvelse härom underrätta Kongl. Maj:t, som i sådant fall enligt § 81 regeringsformen gifver Riksdagen sitt svar å rikssalen. Proceduren är således i väsentlig mån olika, och detta förhållande har vållat, att konstitutionsutskottet brukat framlägga dylika förslag i två skilda betänkanden. Så skedde år 1857, så skedde år 1880 och år 1885, då samma förhållanden egde rum.

Emellertid har jag ingenting emot herr Lilienbergs förslag, att utskottets båda betänkanden föredragas samtidigt. Ty naturligtvis måste herr talmannen framställa proposition på hvarje punkt, som förekommer i betänkandena, skild för sig, så att, om båda föredragas på en gång, man i allt fall först får framställd proposition på utskottets hemställan i betänkandet n:o 3 och sedan proposition på hvarje af de fem punkter, som förekomma i betänkandet n:o 4.

Herr Lasse Jönsson: Jag kan deremot icke vara med om, att alla punkterna i båda betänkandena föredragas samtidigt, då de äro af så skilda naturer, att hvad som förekommer i den första punkten är föreslaget af Kongl. Maj:t och, enligt hvad den senaste talaren sagt, dess slutliga antagande af Riksdagen har till följd att det genast blir grundlag, under det att beträffande de öfriga punkterna det är fråga om enskilda motionärers förslag, hvilka, om de antagas af Riksdagen, för att blifva grundlag derutöfver fordra så väl skrifvelse från Riksdagen till Kongl. Maj:t som Kongl. Maj:ts slutliga bifall. Äfven om diskussionen må röra sig öfver samtliga förslagen, kan det således omöjligen vara skäl i att, då det blir

fråga om att kammaren skall fatta sitt beslut, dessa förslag föredragas samtidigt. Enligt min tanke bör man därför först föredraga betänkandet n:o 3 samt derefter betänkandet n:o 4. Jag motsätter mig följaktligen, att båda dessa betänkanden föredragas samtidigt.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

Herr Lilienberg: Jag hade icke väntat, att det af mig framställda förslaget skulle möta en så bestämd gensägelse. Gent emot herr Ljungman, som dock icke tyckes hafva alldeles motsatt sig den framställning jag gjorde, vill jag nämna, att, om kamrarna stanna i olika beslut, det icke är alldeles säkert, att förslaget förfaller, därför att det återstår för konstitutionsutskottet att försöka en sammanjemkning. Jag föreställer mig att, om den af mig gjorda framställningen bifalles, föredragningen skulle gå till på det sättet, att utskottets förslag med anledning af Kongl. Maj:ts proposition i betänkandet n:o 3 föredrages paragrafvis, och att herr talmannen vid till exempel § 6 derjemte föredrager de hemställanden, utskottet gjort i betänkandet n:o 4 beträffande de motioner, som afse samma § 6, så att föredragningen blir ganska enkel. Mig synes således att det vore obilligt att neka den af mig gjorda framställningen, och jag får därför fortfarande yrka bifall till densamma.

Herr Månsson: Herr talman! Jag skall deremot tillåta mig att instämma i det yrkande, som herr Lasse Jönsson gjorde, enär jag tror, att härigenom större reda i detta förhållande skall åstadkommas. Jag skulle emellertid vilja hemställa, att diskussionen finge röra sig såväl om utlåtandet n:o 3 som om utlåtandet n:o 4, men att först och främst yrkanden måtte få göras och beslut fattas endast angående Kongl. Maj:ts proposition ensam för sig, och sedan om utlåtandet n:o 4, så att icke vid hvarje paragraf måtte få sammanslås de framställningar, som göras i de båda utlåtandena. Det är alldeles tydligt, att, om kamrarna stanna i olika beslut angående denna kongl. proposition, detta kan leda derhän, att hela saken för denna riksdag är förfallen. Det synes mig vid sådant förhållande, att alla, som vilja sakens framgång och önska, att frågan blefve löst i enlighet med den kongl. propositionen, skulle vilja vara med om ett sådant behandlingssätt. Har man klart för sig, att man vill göra något åt saken, synes det mig vara den rätta och enklaste vägen att taga Kongl. Maj:ts proposition under behandling för sig och de andra framställningarna i saken, nemligen af enskilda motionärer, för sig.

Jag ber därför att få yrka, att vi företaga denna fråga till behandling i den ordning och på det sätt, som konstitutionsutskottet föreslagit, men med frihet att få yttra sig om alltsammans.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Löfhult, *Rydberg* och *Peterson* i Boestad.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

Herr Hedin: Herr talman! Det är aldeles riktigt, såsom den senaste talaren sade, att det leder till större reda att följa den föredragningsordning, som han har föreslagit, nemligen om man med den större redan menar detsamma, som Första Kammarens ledamöter i konstitutionsutskottet, eller att det icke skall vara nog för majoriteten uti hvardera kammaren att sätta sin vilja igenom mot en likväl måhända nära jemnstark minoritet, utan att man äfven på det sätt undertrycker vår grundlagsenliga rätt, att vi icke kunna med någon nyttig verkan underställa kamrarnes pröfning de yrkanden, som vi vilja göra. Ty det är icke nog, att vi vid diskussionen af Kongl. Maj:ts förslag i betänkandet n:o 3 få framställa anmärkningar mot detsamma, när vi sedermera icke gent emot detta förslag kunna uppställa våra yrkanden. Majoritetens inom konstitutionsutskottet förfarande i detta fall är dikteradt utaf den öfvermodigaste tredska. Den har velat afklippa rättigheten för de ledamöter af kamrarne, som icke godkänna den kongl. propositionen, att få sin afvikande mening bragt under kamrarnes pröfning på sådant sätt, att ens den logiska möjligheten af framgång för deras yrkanden finnes. För ett sådant förfarande hade jag knappt väntat, att i denna kammare någon röst skulle höja sig.

Herr Jonsson i Hof: Herr talman, mine herrar! Jag må säga, att jag icke kan undertrycka min förundran öfver det yrkande, som har gjorts ifrån motsidan derom, att endast Kongl. Maj:ts proposition eller betänkandet n:o 3 ensamt för sig skulle föredragas, och att det till och med skulle vägras ledamöter inom kamrarne att komma med något annat yrkande än om antingen afslag eller bifall till den i detta betänkande gjorda framställningen. Om de herrar få sin vilja fram, som yrka att betänkandet n:o 3 ensamt för sig skall föredragas, undrar jag, huruvida dessa herrar i realiteten vinna något, ty vid betänkandet n:o 3 finnes fogad en reservation, som tager upp ungefär samma saker, som förefinnas i betänkandet n:o 4. Och det lära väl herrarne icke vilja gå in på, att det till och med skall vägras en ledamot att yrka bifall till den reservation, som åtföljer betänkandet. Om herrarne icke vilja vara med om det, så förstår jag icke innebörden af det föredragningsätt, som herrarne påyrkat. Det måtte väl ligga en bättre reda och ordning i att behandla det hela på en gång, när i alla fall dock ifrån deras sida, som gjort ett motsatt yrkande, medgifvits, att diskussionen må få omfatta det hela, om man också icke skulle få göra yrkanden i vidsträcktare mån, än som efter deras önskan skulle blifva fallet. Jag vill därför för-
ena mig med herr Lilienberg.

Herr Ljungman: Hvad beträffar herr Hedins yttrande, att konstitutionsutskottets beteende skulle vara en yttring af öfvermod och dylikt, så vill jag säga, att så icke är fallet, lika litet som det varit fallet, att någon yttring af öfvermod legat i konstitutions-

utskottets förfarande åren 1857, 1880 och 1885, utan har detta beteende grundat sig på en gammal och riktig praxis. Jag ber att få fästa uppmärksamheten uppå, att det är ingenting, som på något sätt lägger hinder i vägen för att yrka afslag på Kongl. Maj:ts proposition i hvilken del som helst, och får då naturligtvis proposition härå framställas af herr talmannen. Det är ju alldeles klart, att, om någon vill, att icke Kongl. Maj:ts förslag, utan ett annat skall ha framgång, hans rätt icke på något sätt är undertryckt. Vare sig nu herr Lasse Jönssons eller herr Lilienbergs förslag blir antaget, är resultatet i sjelfva verket detsamma, ty man kommer naturligtvis i alla händelser att föredraga först den punkt, som föreligger här i konstitutionsutskottets betänkande n:o 3 jemte dertill hörande reservationer, och sedan i ordning de fem punkter, som förekomma i betänkandet n:o 4, och dervid kommer ju vid hvarje punkt att framställas proposition å bifall eller afslag. Hela saken är i sjelfva verket ytterst liten, fastän man nu gör ett så stort nummer af den.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen angående föredragningsättet härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen propositioner å hvar och ett af de i sådant hänseende af herrar *Lilienberg*, *Lasse Jönsson* och *Månsson* framställda olika förslag; och förklarade herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för herr Lilienbergs förslag. Votering begärdes. Då med anledning häraf fråga uppstod om bestämmande af kontraposition i den blifvande voteringen, förklarade sig herr Lasse Jönsson afstå från det af honom framställda särskilda förslag och instämma i herr Månssons förslag. I följd häraf blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som beträffande sättet för föredragningen af konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 3 och 4 bifaller det af herr Lilienberg framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda yrkande, bifallit den af herr Månsson under öfverläggningen gjorda framställning.

Omröstningen visade 125 ja mot 87 nej; hvadan kammaren beslutat enligt ja-propositionen.

I enlighet med den af kammaren sålunda antagna föredragningsordning lät herr talmannen nu i ett sammanhang uppläsa *dels* § 6 i

Ang. ändring Kongl. Maj:ts af utskottet i utlåtandet n:o 3 tillstyrkta förslag och i §§ 6 och 13 dels punkterna 1 och 2 af utlåtandet n:o 4.
m. fl. i riksdagsordningen.

(Forts.)

I punkterna 1 och 2 af utlåtandet n:o 4 hemställde utskottet:

1:o att herr Per Larssous motion icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda; och

2:o att den af herr Lilienberg med flere väckta motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot utskottets hemställanden i nu föredragna delar hade reservationer anmäls:

af herr *Elowson*, som beträffande den ifrågasatta ändringen af 6 § ansett, att utskottet bort föreslå Riksdagen att till hvilande för vidare grundlagserlig behandling antaga det förslag till lydelse af paragrafen, som innehölles i herr Lilienbergs m. fl. motion;

af herr *Johnsson* i Bollnäs; samt

af herr *Hedin*.

Ordet begärdes af

Herr *Elowson*, som yttrade: Jag ber att få yrka afslag å Kongl. Maj:ts, af utskottet tillstyrkta förslag och i stället bifall till den af mig i utlåtandet n:o 3 intagna reservation, förordande den af herr Lilienberg m. fl. väckta motion i ämnet.

Såsom skäl för detta mitt yrkande vill jag i främsta rummet hänvisa till den vid utlåtandet fogade, af mig afgifna reservationen och derjemte i korthet anföra några ytterligare skäl.

Den politiska utvecklingen har fört oss derhän, att en afgjord och bestämd antagonism förefinnes i en mängd viktiga frågor mellan den ena hälften af representationen och den andra hälften af densamma. Den Andra Kammaren kan väl enligt vanligt språkbruk få anses vara ett uttryck för den egentliga folkmajoriteten eller, såsom man säger, den folkvalda kammaren. Jag vill dermed naturligtvis icke förneka, att äfven den andra hälften af representationen också representerar svenska folket, men det är mycket begripligt hvad jag menar, då jag säger, att Andra Kammaren är att betrakta såsom den folkvalda kammaren. Om denna har något önskningsmål i fråga om reformer, exempelvis med hänsyn till den viktiga frågan om den kommunala rösträtten på landet, så har det visat sig, att Första Kammaren satt deremot ett hårdnackadt motstånd. Om Andra Kammaren visat sig vilja utvidga villkoren för den politiska rösträttens utöfvande och härigenom velat trygga samhällsutvecklingen genom att grunda densamma på en bredare basis, så har Första Kammaren satt ett energiskt motstånd häremot. Först och sist har dock på senare tiden tullpolitiken spelat en afgörande rol. Den har olyckligtvis blifvit dominerande i det politiska lifvet uti våra dagar.

Under denna sällsamma situation framlägger regeringen nu ett förslag till ändring af representationens sammansättning, hvilket afviker väsentligen från de grundsatser, som i gällande riksdagsordning äro angifna. Det inför nya principer, som stå i afgjord motsägelse mot de förut varande. Jag sade, att situationen var sällsam, därför att det nu är en stor ekonomisk fråga, som skiljer landet och representationen i tvenne hälfter. Under denna situation framlägger emellertid regeringen ett förslag, som är till fördel för den ena hälften af representationen, på samma gång det måste betraktas vara till förfång för den andra hälften, nemligen för den folkvalda Andra Kammaren. Det må nu vara sant, att den nuvarande regeringen stöder sin politik på Första Kammaren — på öfverhuset — hvilket är ett egendomligt förhållande i den parlamentariska utvecklingen hos oss, men icke mindre egendomligt synes mig vara, att regeringen vill på det sättet skifta mellan de båda kamrarna, att den framlägger ett förslag, som ökar magtställningen för Första Kammaren och minskar densamma för den Andra. Detta är något för mig af så afgörande betydelse, att jag icke kan vara med, om det kongl. förslagets antagande. — Vi hafva nyligen sett, huru den fråga, som upprör sinnena i hela landet, blifvit afgjord med några få rösters pluralitet. Skulle man nu genom ett penndrag öka antalet röster i Första Kammaren med tre och minska antalet i Andra Kammaren med tre, så kan detta förfarande utöfva ett väsentligt inflytande på Riksdagens beslut, enär det skulle rubba magtställningen mellan de båda kamrarna. Detta uttalas äfven uti motiveringen till regeringens nu framlagda proposition, ty regeringen anser deri, att det vore gagneligt att öka Första Kammarens magtställning och då naturligtvis också att minska densamma uti Andra Kammaren. Jag vågar hoppas och tro, att det för hela denna Andra Kammares majoritet afgjort gäller, att den antingen önskar bibehålla status quo eller, om någon förändring skall ske, anser, att magtställningen icke skall rubbas till förmån för Första Kammaren, utan, om någon förflyttning af magtens tyngdpunkt skall ske, att detta måtte ske åt Andra Kammares sida.

Anledning till förändring i representationens sammansättning finnes visserligen. Ty då 1865 ett representationsförslag antogs, som angaf åtskilliga, af folkmängden beroende, vilkor för val af riksdagsmän, och städerna dermed tilldelades representationsrätt i större proportion än landet, hade man väl icke ansett sannolikt, att städernas folkmängd skulle växa så hastigt som den gjort. Detta har varit anledning att söka begränsa tillväxten af stadsrepresentanterna. Ja, mine herrar, derom torde vi alla vara ense. Men en sak är att åstadkomma en begränsning af tillväxten, en annan sak är att fastslå för alla tider en fixering. Det är naturligtvis en temligen vidlyftig literatur i denna fråga. Men jag har för min del icke lyckats finna någon motivering för den ifrågasatta fixeringen. I konstitutionsutskottets utlåtande från 1888 finnes en-

*Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)*

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

dast det uttalandet, att det skulle hos oss anses lämpligt att representationen utgjordes af ett bestämdt antal ledamöter, men någon motivering för att så skulle vara uttalas icke heller der. Under föregående tider hafva inom Andra Kammaren framställts motioner och förslag, afseende att begränsa tillväxten af stadsrepresentanterna. Anledningen till dessa motioner kunde måhända sökas deruti, att den befintliga majoriteten inom Andra Kammaren med en viss oro betraktade tillväxten af stadsrepresentanterna, synnerligast som dessa stadsrepresentanter ofta befunnit sig i afseende på politiska åsikter i strid med majoriteten.

Emellertid har en vändning i den politiska ställningen inträdt. Den frihandelsvänliga och, som jag vågar tro, frisinnade och för landets utveckling nitälskande fraktionen af landtmannapartiet i Andra Kammaren vandrar nu i politiskt förbund med de frihandelsvänliga och frisinnade stadsrepresentanterna. Jag kan förstå, att från partiståndpunkt Första Kammaren, som är protektionistiskt sinnad, vill begränsa stadsrepresentanternas inflytande. Jag kan ock förstå, att den protektionistiska fraktionen inom Andra Kammaren delar dessa åsikter. Men hvad jag icke kan förstå och som väl knappast kan från politisk synpunkt vara begripligt är, att den frihandelsvänliga fraktionen inom Andra Kammaren vill tillfoga sina egna bundsforvandter ett kämbart nederlag. Derigenom tillfoga de Andra Kammaren och sig sjelfva också ett nederlag. Magtställningen blir förändrad, och det så, att den Andra Kammaren kommer att draga det kortare sträet.

Jag antyde nyss, att majoriteten inom Andra Kammaren hade för några år tillbaka med misstro betraktat tillväxten af städernas representanter. Denna misstro har spridd sig äfven till deras kommitenter, till valmännen på landet, och det har hos dessa valmän blifvit en föreställning, att stadsrepresentanternas inflytande i Andra Kammaren borde begränsas. Men nu torde förhållandet vara det, att valmännen på landet icke hunnit följa med den förändrade situation, som inträdt i Riksdagen.

Man kan förstå, att valmännen uti protektionistiskt sinnade kretsar gerna se, att den frihandelsvänliga fraktionen lider en minskning. Men att valmännen uti frihandelsvänliga valkretsar på landet skola kunna gilla, att deras ombud här i riksdagen bekämpa sina meningsfränder, det torde från politisk synpunkt vara och förblifva oförklarligt. Det kongl. förslaget är, såsom vi veta, upptaget ifrån ett förslag, som förut varit behandladt i riksdagen. Jag gjorde då åtskilliga anmärkningar mot detta förslag från formel synpunkt. Dessa anmärkningar voro i sjelfva verket af sådan beskaffenhet, att regeringen ansåg sig icke kunna sanktionera förslaget i det skick, hvaruti det förelåg. Nu ha några förändringar och förbättringar vidtagits i anmärkta afseenden; men ännu kvarstår åtskilligt, som förtjenar antecknas.

Uti 6 § finnas, förutom andra föreskrifter, tre grundsatser, af hvilka den ena innehåller en bestämmelse derom, att ledamotsantalet skall vara fixerad, den andra, att ledamöterna i riksdagens Första Kammare skola fördelas inom de särskilda valkretsarne efter en rörlig norm, nemligen talet en ethundrafemtiondedel af rikets folkmängd, och den tredje, att hvarje riksdagsman skall ha rätt att utöfva riksdagsmannakallet under en viss bestämd tid. Dessa tre grundsatser låta sig icke med hvarandra förenas — det anmärktes i fjor —; valordningens mekanism kommer i olag. Nu har man sökt att afhjelpa detta; men på hvad sätt? Jo, derigenom att Kongl. Maj:ts regering skall få ingripa i valordningen. Enligt 28 §, sådan den är formulerad uti regeringens förslag, skulle icke något enda val till riksdagsman i Första Kammaren kunna försiggå, utan att Kongl. Maj:ts regering skulle besluta och förordna om detta enskilda val. En sådan bestämmelse i en grundlag synes mig icke vara ändamålsenlig och lämplig.

Men det var emot det förra förslaget en *reel* anmärkning af synnerligt stor betydelse, då det visades, att städernas folkmängd hade tillväxt med ganska stor hastighet, så att man kunde sätta i fråga, huruvida icke den tid månne komma, då städernas folkmängd skulle utgöra hälften af landsbygdens eller en tredjedel af hela rikets. Kongl. Maj:ts regering har nu låtit framlägga en uträkning, hvaraf det synes, att så skulle uti en framtid kunna inträffa. Om jag fullföljer denna uträkning, som utaf Kongl. Maj:t blifvit åberopad, så finner jag, att år 1927 skulle städernas folkmängd vara en tredjedel af hela rikets; och fullföljer jag sannolikhetsberäkningen enligt samma tabell tre år längre, eller till 1930, finner jag, att städerna då skulle hafva en folkmängd af 2,490,000 invånare och landsbygden eu folkmängd af 4,611,800. Således skulle då redan, 1930, städernas folkmängd väsentligt öfverskjuta en tredjedel af hela rikets. Det anmärktes i debatten i fjor, att man borde ställa så till, att, när denna eventualitet inträffade, någon reglering skulle företagas i afseende å representanternas antal, om det nödvändigtvis skulle fixeras, hvilket jag för min del anser vara i och för sig origtigt. Alla talare, både de, som ville ha förslaget, sådant det var, och de, hvilka hade anmärkingar emot det, voro ense om befintligheten af denna reella brist i det då föreliggande förslaget. När Kongl. Maj:ts regering ansett sig böra å nyo framkomma med förslaget, hade man kunnat vänta, att denna reella brist skulle vara afhjelpat; men så är ej förhållandet. Mig synes det vara en väsentlig brist hos det kongl. förslaget, att det skulle kunna inträffa en tid, då städernas folkmängd är mer än en tredjedel af hela rikets, men deras representanters antal i Andra Kammaren ändå skall vara endast en tredjedel. Jag fäster särskildt uppmärksamheten vid en omständighet der vid lag. Om det inträffar, att städernas folkmängd växer såsom regeringens uträkning angifver, måste detta, mine herrar, betyda, att städernas befolkning är en lifskraftig be-

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.

(Forts.)

folkning. Men denna växande befolkning vill man icke gifva rätt till en proportionerlig andel i representationen. Mig synes, att hvarhelst i ett land det finnes en lifskraftig befolkning, bör den hafva ett väsentligt inflytande på landets allmänna angelägenheter. Det kan ej vara öfverensstämmande med en god ordning att vilja inskränka och kringskära en dylik befolkning. Växer folkmängden i städerna, såsom regeringen trott, måste den, som sagdt, vara en lifskraftig befolkning.

Ett särskildt exempel skulle jag vilja framlägga beträffande de oegentligheter, hvartill förslaget skulle leda. Jag vill dervid följa de tabeller, som Kongl. Maj:ts regering låtit framlägga. Det skulle enligt dessa tabeller år 1920 vara så, att Gefle stad skulle hafva en folkmängd af 50,249 invånare, men ändock hafva blott en representant. *Gefle stad med en folkmängd af öfver 50,000 invånare skulle 1920 hafva en representant!* Är icke, mine herrar, denna detaljomständighet af den beskaffenhet, att den visar på grundväsentliga fel i sjelfva förslagens anordning?

Då jag nu icke kan gilla det förslag, som utaf Kongl. Maj:ts regering blifvit framlagdt, är äfven det skäl för mig bestämmande, att detta förslag, såsom jag förut antydt, högst väsentligt afviker från de grundsatser, som äro gällande uti vår nuvarande riksdagsordning. Det har blifvit angifvet ett annat botemedel mot en för stor tillväxt af representanternas antal både utaf en regeringsledamot nu och utaf en, som kanske måste tillmätas större auktoritet, nemligen förre justitiestatsministern De Geer. Den senare uttalade i riksdagen, att, om det visade sig, att representanternas antal i städerna, och äfven i Första Kammaren, blefve för stort, borde detta rättast afhjelpas genom en höjning af de folkmängdssiffror, hvilka utgjorde vilkoren för att få välja riksdagsman. Detta synes mig också vara den enda och rätta utvägen. Man bör i allmänhet icke använda större och kraftigare medel än som erfordras för att nå det mål, som åsyftas. Nu säger man, att representanternas antal växer särskildt i städerna för hastigt. Nåväl, det afhjelpes genom att höja de siffror, som betinga rätt att välja en riksdagsman. Asyftar man något annat, ja, då må man säga det. Det kongl. förslaget har till förevändning att afhjelpa allt för stort antal representanter, men går ut på att *rubba magtställningen mellan båda kamrarna*. Detta är någonting, som kommit fram vid sidan af det egentliga målet, eller kanske att detta är det egentliga målet, att rubba magtställningen. Men i så fall synes det mig, att ingen röst i Andra Kammaren bör vara med om att medverka till detta förslags genomförande. Ingen ens af den protektionistiska fraktionen synes böra vara angelägen derom. Ty protektionismen kommer utan tvifvel icke att lefva länge. Dess bestånd här i landet torde vara en konjunkturfråga, beroende på huru det är i andra land. Vårt land torde derutinnan rätta sig efter våra grannar. Om de vidtaga förändring

med afseende å sina tullar, så följa vi dem. Magtställningen åter inom Riksdagen bör ligga Andra Kammaren om hjertat.

Då jag således icke kunnat vara med om det kongl. förslaget, har jag upptagit i min reservation det förslag, som framlagts af herr Lilienberg med flere. Denna reservation har, synes mig, den fördel i afseende på den nuvarande grundlagen, att den sluter sig till de grundsatser, som der äro uttalade, på ett enkelt och naturligt sätt. Den kongl. propositionen är — man kan icke komma ifrån det — temligen konstigt ihopsatt, och det, som är konstigt ihopsatt, är vanligen mer eller mindre origtigt. Det rigtiga är i allmänhet enkelt och naturligt. I 6 § har genom min reservation icke gjorts någon annan förändring än den, att talet 30,000 skulle höjas till 40,000. Således skulle landsting och stad, som ej i landsting deltaga, välja en riksdagsman för hvarje fullt tal af 40,000 invånare. Men det är icke meningen här såsom i det kongl. förslaget att låta den nya § få i någon mån en retroaktiv verkan genom att taga bort representanter, som finnas. Skulle ifrågavarande bestämmelse tillämpas genast, skulle naturligtvis representanternas antal i Första Kammaren minskas, men detta är icke meningen. Derför finnes ett tilläggsstadgande, mom. 3, af innehåll, att representanternas antal skall tills vidare bibehållas, sådant det blir på grund af 1892 års folkmängd. Detta synes mig vara rigtigt. Sedermera skulle icke ökning komma att inträffa, förrän folkmängdssiffrorna dertill gifva anledning. Skulle nu den folkmängdssiffran, som fordras för val af riksdagsman i Första Kammaren, bestämmas till 40,000, skulle derigenom ske en väsentlig begränsning af ledamotsantalets tillväxt i Första Kammaren. Uti den kongl. propositionen är föreslaget, att det skulle vara 150 ledamöter i Första Kammaren. Tänker man sig, att hvar och en af dem skulle väljas för ett proportionerligt tal af folkmängden af 40,000, skulle det förutsätta en folkmängd af sex millioner. Men då valdistrikten icke alltid kunde med afseende på folkmängden innehålla jemna mångfald af 40,000, blefve det esomoftast något öfverskott, någon rest, och i följd deraf skulle representanternas antal i Första Kammaren i framtiden icke kunna komma att ökas till 150, förr än rikets folkmängd hunnit några hundratusental öfver sex millioner. Detta skulle således innebära en afsevärd begränsning af tillväxten utaf ledamöternas antal i Första Kammaren. Beträffande åter Andra Kammaren — om jag med herr talmannens tillåtelse får begagna tillfället att tala något äfven om 13 § — är der föreslaget, att städerna skulle få välja att börja med en riksdagsman för fullt tal af 10,000 invånare. Sedan skulle den följande riksdagsmannen få väljas för fullt tal af 20,000. Derigenom finge man en väsentlig och kraftig begränsning af tillväxten utaf städernas representantantal. Om vi utgå från nuvarande förhållanden och tänka till exempel på Norrköping, som har tre representanter för något öfver 30,000 invånare, så skulle denna stad icke få välja en fjerde representant, förrän den komme upp till ett fullt

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. A. i rika-
dagsordningen.
(Forts.)

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. A. i riks-
dagsordningen.

(Forts.)

tal af 70,000. Se vi på Stockholm, som med en folkmängd af något öfver 240,000 nu väljer 24 riksdagsmän, så finna vi, att enligt reservationen Stockholms stad icke skulle få välja en tjugufemte representant, förrän den får ett fullt tal af 490,000 invånare, således nära en half million. Såsom herrarne finna, blir detta således en väsentlig begränsning och en verklig förminskning af stadsrepresentanternas tillväxt. Någon tillväxt af representantalet från städerna skulle visserligen komma att inträffa, derigenom att några mindre städer komma att växa upp till en folkmängd af 10,000. Städer, som nu äro indelade i valkretsar, komma naturligtvis att delvis växa och vid en reglering utträda ur föreningen med en eller flera andra städer samt bilda egen valkrets. Derigenom skulle möjligen några stadsrepresentanter ytterligare komma att under de närmaste decennierna inträda i kammaren. Men, mine herrar, för hvilken fraktion är då den reservation, jag framlagt, mest gynsam i afseende på magtställningen, för så vidt densamma representeras af antalet ledamöter? Jo, reservationen är mest gynsam för landsbygden. För landsbygden skulle ingen förändring göras i nuvarande bestämmelser. Landsbygden skulle fortfarande få välja en representant för hvarje domsaga, och då domsagans folkmängd öfverstege 40,000, skulle den delas i två. Man kan antaga, att utvecklingen på landsbygden skall, i stort sedt, komma att gå i samma proportion som under de år, som förflutit sedan representationsskickets antagande. Detta kan bekräftas derigenom; att medeltalet af den folkmängd, som representerats af en riksdagsman från landsbygden, har under denna tid varit så godt som stationärt. Ser man då efter, finner man att år 1866 utgjorde domsagornas antal i riket 104. Några af dessa voro delade i två valkretsar, så att antalet valkretsar utgjorde för landsbygden 135. Medeltalsiffran, som svarade mot en riksdagsman, var på landet 26,794. Ser man på statistikens data för 1890, finner man, att domsagornas antal då var 116 och några af dem voro fördelade, så att antalet representanter för landsbygden var 147, såsom det nu är, och folkmängden, som på landsbygden representeras af en riksdagsman, är 26,577. Jemför man dessa medeltal i afseende på folkmängden, finner man, att de äro i det närmaste lika, och om herrarne behagade slå upp de statistiska tabellerna, skola herrarne finna, att medelsiffran för de mellanliggande åren under tiden 1866—90 är i det närmaste densamma. Vi kunna således antaga, att antalet af landsbygdens representanter kommer att tillväxa under den närmaste framtiden på samma sätt som hittills. Under 1866—90 eller i 24 år har antalet representanter från landsbygden ökats från 135 till 147, således med 12, eller med en hvartannat år eller om vi så vilja med 3 för tvenne treårsperioder. Gå vi då till 1920, eftersom vi hafva det årtalet nämnt, så skulle under denna trettioårsperiod landsbygdens representanter ökas med 15. I följd af ökad folkmängd i domsagorna och i följd af nya domsagors bildning skulle således under de närmaste trettio åren representa-

terna från landsbygden enligt det förslag jag framlagt sannolikt ökas med 15. De stora städernas representanter skulle icke komma att till antalet ökas, men de små städernas i någon mån. Första Kammarens representanter komme icke att ökas. Men, mine herrar, hvar skulle då fördelen i afseende på magtställningen komma att ligga, för så vidt densamma anges af representantantalet? Jo, den skulle uteslutande tillfalla landsbygdens representanter. Skulle Andra Kammarens majoritet afslå denna reservation och antaga Kongl. Maj:ts förslag, synes det mig följaktligen, som om denna majoritets ledamöter skulle komma i en egendomlig ställning till sina valmän. Valmännen i frihandelskretsar äro, så vidt jag kan förstå, angelägna att tullarne på de oundgängligaste lifsmedlen icke höjas, utan snarare minskas eller försvinna. Skulle deras ombud i Riksdagen af skäl, som icke af politiska grunder kunna förklaras, låta förmå sig att kringskära sin egen magt, skulle de för sina valmän minska utsigterna att blifva af med dessa tullar och de skulle minska utsigterna för valmännen att så snart som möjligt komma ifrån den protektionistiska régimen. Huru representanterna från frihandelskretsarna på landsbygden vilja göra upp detta med sina valmän, blir deras sak. Jag vet mycket väl, att för närvarande råder en strömning bland landsbygdens invånare för att städernas representantantal för framtiden må begränsas, men låt valmännen i frihandelskretsarna få full insigt om hvad frågan gäller — och denna insigt kunna de på längden icke undgå att få — och då måste deras uppfattning blifva en annan. De kunna icke vilja eller fatta, att deras ombud skola tillfoga sina egna bundsförvandter skada. Detta kan nemligen icke vara politiskt klokt.

Jag har, herr talman, ett föregående år under diskussionen af denna fråga uttalat såsom min åsigt, att det förslag, som då var före, att på ett temligen hårdhändt sätt rubba grundvalarna för vårt representationsskick, icke vore förmånligt för svensk konungamagt. Jag hyser den åsigten fortfarande. Jag tror icke, att den nuvarande regeringen med sitt förslag gagnar konungamagten, utan sådant detta förslag är, skall det bidraga att försvaga densamma, låt ock vara att den nuvarande regeringen, som stödjer sig på intresset för en ekonomisk fråga, kan se sin tillfälliga magt ökad. Konungamagten i vårt land hvilar icke och skall icke hvila på en ekonomisk fråga, den hvilar på en säkrare grundval. Jag tror visserligen icke, att den kan skadas, men dess ställning kan i någon mån rubbas, om man far allt för hårdhändt fram med grundlagen.

Jag skulle kunna anföra åtskilligt mera i denna sak, men vill icke upptaga kammarens tid längre, då jag antager, att många efter mig komma att uttala sig i denna fråga. Jag vill därför på de skil jag anført hos herr talmannen anhålla om afslag på Kongl. Maj:ts af konstitutionsutskottet tillstyrkta förslag och om bifall till min vid utlåtandet n:o 3 fogade reservation.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

Aug. ändring
i §§ 6 och 13
m. A. i riksdagsordningen.
(Forts.)

Vidare anförde:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Östergren: Den förste talaren började sitt anförande med klander mot regeringen, därför att den framkommit med detta förslag. Detta gifver mig anledning att påminna om, att grunderna för det förslag, som nu är framlagdt, äro gillade af Riksdagens båda kamrar. Då emellertid Kongl. Maj:t vägrade sitt samtycke till följd af formella brister, har regeringen ansett sig icke hafva annat att göra än att afhjelpa bristerna och i öfrigt underställa Riksdagen samma förslag, som i båda kamrarne vunnit majoritet. För egen del har jag omöjligen kunnat handla annorlunda, då jag, enligt hvad i statsrådsprotokollet är anfördt, fullt gillar grunderna i förslaget och anser, att det sätt, hvarpå frågan skulle enligt förslaget lösas, är det enda verk samma för att förebygga de olägenheter, som man genom en ändring af paragraferna 6 och 13 i riksdagsordningen vill undanrödja.

Den omnämnde talaren klandrade också, att regeringen stödt sig endast på Första Kammaren. Detta är ingalunda fallet. Regeringen har nemligen stödt sig på *båda* kamrarne, och jag vill erinra, att regeringen måhända hemtat sitt största stöd från Andra Kammaren, efter som förslaget der gillades med — vill jag minnas — större majoritet än i Första Kammaren.

Talaren påstod vidare, att förslaget skulle öka magtställningen kamrarne emellan till förmån för Första Kammaren. Denna anmärkning vill jag bemöta dermed, att under den gångna tiden från 1866 intill närvarande tid magtställningen, såsom statistiken visar, ändrats till förmån för *Andra* Kammaren högst betydligt, enär denna kammare förstärkts med 38 nya ledamöter, under det att antalet ledamöter i Första Kammaren ökats med endast 22.

Vidare har talaren mot förslaget anmärkt, att Konungen skulle komma att för mycket inverka på valen, derigenom att alla val till Första Kammaren hädanefter skulle föranstaltas genom Konungen. En af ändringarna i förslaget afser att lägga hos Konungen rättigheten att föranstalta om alla val till Första Kammaren. Enligt nu gällande lag är det så, att Konungen föranstaltar om de val, som skola hållas till fyllande af ledigheter, som uppkomma under pågående riksdag, men vid ledigheter, som uppstå mellan riksdagarne, föranstaltas valen af vederbörande Konungens befallningshafvande. Mot det förslag, som förelåg vid sista riksdagen, erinrades, att det i vissa fall skulle stöta på omöjligheter att ordna valen därför, att flere landshöfdingar skulle på dem samtidigt operera och det hela till följd deraf kunna gå sönder. Den anmärkningen har i det nu föreliggande förslaget afhjelpts derigenom, att Kongl. Maj:ts befallningshafvandes befattning att föranstalta om valen mellan riksdagarne blifvit öfverflyttad på Konungen, och jag kan icke finna, att Kongl. Maj:ts magt genom nämnda öfverflyttning i afsevärd

mån ökats. Kongl. Maj:t hade nemligen samma magt förut, då ledighet i Första Kammaren inträffade *under* Riksdagen.

Talaren framhöll en oegentlighet, som skulle ligga deri, att Gefle år 1920 med en folkmängd af ända till 50,249 skulle hafva endast en riksdagsman. Mine herrar, detta är ingen oegentlighet. Gefle får 1920 välja efter samma proportion som alla öfriga städer, nemligen en riksdagsman för hvarje sjuttiofemtedel af samtliga städers befolkning. Efter samma proportion skulle Stockholm, Göteborg och Malmö också välja, och jag kan icke se, att deri ligger någon oegentlighet, utan att det är rent af en konsekvens af förslaget.

Talaren slöt med att förorda bifall till det af herr Lilienberg m. fl. andra ledamöter af denna kammare framställda förslag. Han sökte ådagalägga förträffligheten af detta förslag samt framhöll särskildt i slutet af sitt anförande, att det vore särdeles gynsam för landsbygdens invånare.

Jag skall be att få något uppehålla mig vid detta förslag för att söka visa hvad detsamma egentligen innebär. Det ger sig ut för att vilja begränsa riksdagsmännens antal, men jag tror att uttrycket begränsning är mindre lämpligt valdt, ty förslaget sätter icke, såsom jag strax skall söka visa, någon gräns för riksdagsmännens antal, utan medger en mycket stor tillökning. Man kan visserligen säga, att det i viss mån inskränker ökningen af representanter, så att det är fördelaktigare än nu gällande bestämmelser, men man har icke rätt att kalla detsamma en begränsning.

Om jag då, för att bevisa mitt påstående, tillämpar förslagets stadganden å de folkmängdssiffror för tidsperioden 1890—1920, som finnas upptagna i den statsrådsprotokollet åtföljande tabellen 2, kommer jag till ett ganska märkligt resultat. Fäster jag mig först vid Första Kammaren, finner jag att under dessa 30 år skulle ur landstingen utträda icke mindre än 13 städer, hvilka hvar för sig egde välja egen riksdagsman i Första Kammaren. När en stad utträdt ur landstinget, eger den, såsom jag nyss antydt, utse en riksdagsman i Första Kammaren, och, ehuru det ligger nära till hands att antaga, att landstinget i stället mister en riksdagsman, är förhållandet ofta det, att i följd af folkmängdsförhållandena och gällande stadganden landstinget får behålla samma antal riksdagsmän, som det förut haft, samt att det väljes en ny riksdagsman för den stad, som utträdt ur landstinget. Jag har med ledning af folkmängdsförhållandena inom landstingsområdena och städerna sökt beräkna, hvad verkan 13 städers utträde ur landstingen under nästkommande 30 år skall hafva på antalet ledamöter i Första Kammaren, och jag har kommit till det resultat, att det skulle medföra en tillökning af 8 nya ledamöter.

Vidare leder tillämpningen af herr Lilienbergs förslag dertill, att före år 1920 skola utses, för Stockholm tre, för Malmö två och för Göteborg två nya ledamöter i Första Kammaren. Sammanslår jag de under dessa år nykomna ledamöter i Första Kammaren, upp-

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. A. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

Ang. ändring går således deras antal till 15, och denna tillökning kan man ju i §§ 6 och 13 icke kalla en begränsning.

m. fl. i riksdagsordningen.

(Forts.)

Ser jag till huru det år 1920 skulle gestalta sig i Andra Kammaren, antager jag, att, då herr Lilienbergs förslag gör någon ändring i gällande stadganden i fråga om landsbygdens rätt att välja riksdagsmän, landsbygdens representanter skola komma att ökas ungefär såsom under den förflutna tiden från 1866, eller med omkring 12. Tillökningen torde dock under den kommande tiden icke blifva så stor som under den förflutna, då denna tillökning till icke ringa del föranledts af domsagors klyfning, och förklaringen är att söka deri, att under den gångna tiden härads höfdingarnes löner blifvit reglerade. Jag tror nemligen, att de domsagor, som kunna klyfvas, i allmänhet redan äro delade, och att således under den kommande tiden delning af domsagor skall blifva mera sällsynt. Emellertid antager jag under dessa 30 år en tillökning af landsbygdens representanter af omkring 12.

Öfvergår jag sedan till städernas representationsrätt, så skulle enligt herr Lilienbergs förslag de sjelfständigt väljande städerna, d. v. s. de, som välja utan att vara förenade med andra städer, välja 90 riksdagsmän, och de till valkretsar indelade, hvilka år 1920 skulle hafva en folkmängd af omkring 224,000 invånare eller ungefär samma folkmängd som de till valkretsar indelta städerna nu hafva, 24 riksdagsmän. På detta sätt kommer jag till en ökning af 33 stadsrepresentanter i Andra Kammaren. Hela tillökningen i Andra Kammaren blefve således 45 och i Första Kammaren, såsom jag förut nämnt, 15 eller sammanlagdt 60 nya ledamöter under 30 år. Märkvärdigt nog öfverensstämmer denna summa med den tillväxt, som egt rum från 1767. Den utredning, jag nu lemnat, torde visa, att genom antagande af det Lilienbergiska förslaget de olägenheter och missförhållanden, som äro en följd af gällande riksdagsordnings stadganden ingalunda blifva afhjulpna.

Jag har med anledning af herr Elowsons rekommendation för herr Lilienbergs m. fl. förslag velat framhålla detta. Jag kommer emellertid till ett motsatt resultat mot herr Elowson, som anser att antagandet af det Lilienbergiska förslaget skulle blifva synnerligen gynnsamt för landsbygdens invånare. Landsbygden skulle nemligen få en tillökning af endast 12 nya ledamöter, under det att städerna erhöles 33, hvilket väl icke kan anses vara till förmån för landsbygden. Observeras bör dock, att herr Lilienbergs förslag är synnerligen verksamt att hämma tillökning af antalet af de riksdagsmän, som i landstingen väljas till Första Kammaren. Deri hafva motionärerna fullständigt lyckats.

Herr Vahlin: Då det förslag till bildning af representationen, hvarmed det nu föreliggande kongl. förslaget är i sak öfverensstämmande, första gången behandlades i denna kammare, uttalade jag som min åsigt, att jag skulle velat rösta för detta förslag, om

deri funnits någon bestämmelse för den framtida eventualitet, att städernas befolkning vuxit till mer än en tredjedel af hela rikets. Jag skall emellertid ärligt och öppet tillstå att, så stor betydelse, som jag förr tillmätte en dylik framtidsbestämmelse, tillmåter jag den icke längre nu. Nu synes mig förslaget utan jemförelse farligaste fel vara den förändring i magtställning kamrarne emellan, som det till förmån för den Första och till förlust för den Andra Kammaren fastslår för framtiden. Andra Kammaren skall enligt detta förslag icke allenast afstå från en säker tillväxt i magt och inflytande inom representationen för framtiden, utan äfven derutöfver redan nu skänka bort vunna fördelar, och detta utan vederlag och utan att några derför giltiga skäl kunna uppvisas.

Om vi nu, innan vi ge en så stor skänk, kasta en blick framåt, lära vi väl nödgas erkänna, att vi stå inför en mycket allvarsam kulturkamp, att det rör sig nya och starka tidsströmningar äfven hos vårt folk, och att det sansade framåtskridande, som ensamt kan rädda oss från svårare strider och förvecklingar, endast i denna kammare har och sannolikt länge kommer att ha sina rätte målsmän. Är, med detta för ögonen, tidpunkten nu så alldeles väl vald för Andra Kammaren att afstå från makt och frivilligt förminska sitt inflytande på vår framtida utveckling?

Man skall en gång helt säkert anklaga oss för att vi i dag — hvilket förslag vi än antaga — sett för mycket tillbaka, då vi bort se framåt, och att vi lagstiftat klokt, om det varit för den tid, som ligger bakom oss, men ovist för den tid, som ligger framför oss, då vi skänkt bort magt just då vi som bäst behöfde den. Att så skall ske, derom är jag emellertid förvissad. Jag tror likväl, att något ännu kan räddas, något litet af magt för Andra Kammaren, och icke så litet äfven af heder.

Alldeles samma slutmål, som man vill vinna genom antagandet af den kongl. propositionen, vinnes lika fullständigt genom antagande af min reservation, men med mindre skänk åt Första Kammaren och, hvad icke heller är ovigtigt för framtiden, genom ett vida hänsynfullare tillvägagående mot den förlorande parten.

Har Andra Kammaren en gång antagit denna reservation, hyser jag för min del inga farhågor för att icke äfven Första Kammaren skall antaga densamma, om också icke i dag, så kanske en annan dag, som sammanjemkningsförslag. Första Kammaren är, åtminstone i denna fråga, vida mera politiskt framsynt än vår. Den vet nog, att en minskad men dock stor och säker vinst för framtiden icke bör tillbakavisas. Ty hvad Andra Kammaren blir — gifmildare lär den icke blifva med åren och svagare blir den icke heller af att behålla hvad den har.

Herr talman! Jag skall, då vi komma till nästa §, den 13, yrka afslag på det kongl. förslaget till lydelse af densamma och bifall till min reservation. Men hvad den nu föredragna § vidkommer, skall jag yrka bifall dertill och äfven rösta för densamma.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

Aug. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

Herr Bengtsson: Att få löst den fråga, som nu föreligger till afgörande, synes mig vara ett mål, som vi alla böra eftersträfvä, ty icke kan det vara angenämt eller önskvärdt, att denna tvist är efter år återkommer. Sjelfva syftemålet med det föreliggande förslaget, att begränsa representanternas antal så väl i Första som Andra Kammaren, är enligt min tanke en absolut nödvändighet; ty icke kan det gå an i längden att antalet ledamöter i kamrarne ökas så som hittills.

Men oaktadt jag hyser dessa åsigtter, är jag på samma gång lika villig som någon annan inom denna kammare att erkänna nödvändigheten af att, då man skall företaga en så grundlig och genomgripande ändring i vår nuvarande riksdagsordning som den föreliggande, man i främsta rummet bör noga pröfva, om någon ändring är af behofvet påkallad, och för det andra lika noga göra sig reda för, huru de bestämmelser man vill sätta i stället, under en framtida följd af år skola komma att te sig. För min del har jag försökt att, så vidt i min förmåga stått, göra mig reda för dessa förhållanden, och jag skall därför vördsamt anhålla om kammarens uppmärksamhet en stund, för att redogöra för det resultat, till hvilket jag kommit.

Stödjande mig på de statistiska uppgifter, som föreligga i den kongl. propositionen, skall jag först be att få bevisa nödvändigheten af en förändring i nuvarande bestämmelser i fråga om de folkmängdssiffror, som ligga till grund för valen till Andra Kammaren.

Vid 1870 års slut uppgick folkmängden i hela riket till 4,168,525 personer. Samma år var representanternas antal i Andra Kammaren 192, deraf för Stockholms stad 13 eller 6.8 % af representanternas antal mot 3.3 % af folkmängden i hela riket, och för öfriga städer 43 eller 22.4 % af representanternas antal mot 9.7 % af folkmängden i hela riket samt för landsbygden 136 eller 70.8 % af representanternas antal mot 87 % af folkmängden i hela riket. Vid 1890 års slut utgjorde landets hela folkmängd 4,784,675 personer, och ledamöternas antal år 1891 i Andra Kammaren var 228, deraf för Stockholms stad 24 eller 10.5 % af representanternas antal mot 5.1 % af folkmängden, för öfriga städer 57 eller 25 % af representanternas antal mot 13.7 % af folkmängden samt för landsbygden 147 eller 64.5 % af representanternas antal mot 81.2 % af folkmängden. Således hade en ökning i representanternas antal på 20 år uppstått af icke mindre än 36 ledamöter, deraf för städerna ett antal af 25 och för landsbygden ett antal af 11. Vill man vidare göra en beräkning, likaledes grundad på de statistiska uppgifterna i den kongl. propositionen, för att se, huru det skulle gestalta sig år 1920, om ingen ändring vidtages, så finner man, att folkmängden i hela riket då skulle uppgå till 6,344,634 personer. Samma år skulle ledamöternas antal i Andra Kammaren komma att uppgå till 338, deraf för Stockholms stad 53 eller 15.7 % af representanternas antal mot 8,5 % af folkmängden, för öfriga städer

118 eller 34.9 % af representanternas antal mot 21.9 % af folkmängden samt för landsbygden 167 eller 49.4 af representanternas antal mot 69.6 % af folkmängden. Således en ökning under 30-års-perioden 1890—1920 af icke mindre än 110 ledamöter, deraf för städerna 90 och för landsbygden 20.

*Aug. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)*

Utaf dessa siffror synes obestriddigt framgå nödvändigheten af en begränsning af ledamöternas antal i Andra Kammaren, och detta i synnerhet hvad städerna beträffar, ty ingen lär väl hvarken vilja eller ens våga påstå, att ett så stort antal ledamöter är nödvändigt, ej heller att det är eller skulle blifva en rättvis fördelning af representanternas antal emellan land och stad, då ju städerna skulle få 171 representanter och landsbygden endast 167, ehuru den senares befolkning vid samma tid skulle vara mera än dubbelt så stor som de förras.

Återstår nu att se, huru de olika förslagen, som föreligga, skulle under en följd af år komma att verka. Enligt bestämmelserna i den af herr Lilienberg m. fl. väckta motionen, om den blefve antagen, skulle Andra Kammarens ledamöter allaredan vid 1894 års riksdag — jag ber herr Elowson märka detta — komma att ökas med sex, ty han påstod, då han för en tid sedan hade ordet, att om deras förslag blefve antaget, någon ökning af städernas representanter icke skulle komma i fråga, förrän folkmängden för Stockholms stad uppgick till 490,000, för Göteborg till 210,000, för Malmö till 90,000 o. s. v. — ja så låter det i motiveringen å sidan 7, men i klämman till deras motion, 4 punkten i § 13, låter det annorlunda, ty der tillförsäkras städerna rätt välja en representant för hvarje fullt tal af 10,000 invånare af den folkmängd de hafva vid 1892 års slut. Då nu Stockholms stad vid denna tid helt visst får öfver 261,000 invånare, så frågas: har icke då Stockholms stad rätt välja 26 representanter i stället för 24? — Göteborg får öfver 110,000 och får rätt välja 11 i stället för 10 — Malmö öfver 50,000 väljer då 5 i stället för 4 — Helsingborg öfver 22,000, 2 i stället för 1 — Jönköping öfver 20,000, 2 i stället för 1. Då dertill kommer, att landsbygdens representanter möjligen komma att ökas med 2, skulle ledamöternas antal komma att uppgå till 236, deraf för Stockholms stad 26 och från öfriga städer 61, eller tillsammans 87 ledamöter samt från landsbygden 149. Vid 1921 års riksdag (enligt folkmängdssiffror för 1920) skulle riksdagsmännens antal i Andra Kammaren uppgå till 274, deraf för Stockholms stad 27 eller 9.9 % af ledamöternas antal mot 8.5 % af folkmängden och för öfriga städer 82 eller 29.9 % af ledamöternas antal mot 21.9 % af folkmängden eller tillsammans för städerna 109 representanter, hvilket gör 39.8 % af antalet ledamöter mot 30.4 % af folkmängden, medan deremot landsbygden skulle få endast 165 representanter eller 60.2 af ledamöternas antal mot 69.6 % af folkmängden.

Häraf framgår med bestämdhet, att om herr Lilienbergs m. fl.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

förslag blefve antaget, skulle fördelningen 1921 blifva *än mer orättvis* i fråga om antalet representanter för städerna och landsbygden inom Andra Kammaren, än den för närvarande är. Ty i närvarande stund utgör städernas representantantal 35.5 % och landsbygdens 64.5 %, men 1921 skulle städernas blifva 39.8 % och landsbygdens 60.2 %. Således skulle inträda en höjning af städernas representanter med 4.3 % och en minskning för landsbygdens med en liknande procent — och detta ehuru, som jag nyss nämnt, landsbygdens befolkning vid samma tid skulle vara mer än dubbelt så talrik som städernas.

För min del vill jag icke vara med om ett sådant förslag; och jag undrar storligen — om motionärerna sjelfva gjort sig den mödan att uppgöra en statistisk beräkning och sett efter, huru deras förslag skulle te sig i framtiden — om de någonsin framlagt förslaget. Man har som skäl för afslag å det föreliggande förslaget framhållit, att det ökade ledamöternas antal i Första Kammaren på medkammarens bekostnad. — Men hur hade det blifvit, om stadsrepresentanternas eget förslag under förra riksdagen blifvit antaget? Jo man hade då under de närmaste 40 åren ökat Första Kammaren med 27 ledamöter, då Andra Kammaren under samma tid i lyckligaste fall fått en ökning af 10—12 ledamöter.

Hvad vidare den kongl. propositionen och utskottets förslag beträffar, så tillerkänna äfven dessa förslag städerna ganska stora fördelar under de närmaste 30 åren. Ty under 10-års-perioden 1895—1905 lemnas dem rätt att välja en representant för en folkmängd af 15,349 personer mot det att landsbygden endast får välja en representant för 27,035 personer. Och under 10-års-perioden 1905—1915 skulle städerna få välja en representant för 19,786 invånare medan landsbygden endast skulle få välja en på 28,213 invånare. Under 10-års-perioden 1915—1925 slutligen finge städerna välja en representant för 25,682, men landsbygden endast en för 28,456. Först efter sistnämnda år skulle den tid inträffa, då städernas och landsbygdens representanter skulle representera en lika stor folkmängdssiffra.

Huru vida det kan vara skäl att *nu* antaga några bestämmelser, som garantera städerna rätten att välja flere representanter, då deras folkmängd öfverstiger en tredjedel af hela landets befolkning, derom skall jag icke tvista. För min del skall jag gerna vara med om att antaga det tillägg, som af utskottet i detta syfte blifvit tillstyrkt i betänkan det n:o 4 3:dje punkten.

Den ärade ledamot af utskottet, hvilken står främst som reservant, har i sin reservation, på samma gång han erkänt, att en begränsning af representanternas antal är nödvändig, påpekat, att detta mål kunde uppnås på annat sätt. Han säger nemligen i sin reservation, intagen på sidan 24: »Hufvudbestämmelserna i nu gällande riksdagsordning utstaka den väg, på hvilken man har att inslå, när en begränsning af riksdagsmännens antal visas af erfaren-

heten erforderlig, nemligen att höja de siffror, som beteckna de af folkmängden beroende villkoren för att välja riksdagsman. Denna väg till målets ernående är ock anvisad i den af herr A. Lilienberg m. fl. inom Andra Kammaren väckta motionen n:o 177.» Men jag hemställer till den ärade reservanten, huru vida han anser att detta skulle blifva en rättvis begränsning mellan stads- och landtrepresen-
 tanterna, då, som jag förut visat, städerna skulle efter 30 års förlopp hafva 109 och landsbygden endast 165 ledamöter i Andra Kam-
 maren. Vidare säger reservanten längre ned på samma sida: »Sär-
 skildt kan med fog anmärkas mot den fixering af medlemsantalet, som det kongl. förslaget vill fastställa, att proportionen mellan kamrarnes medlemsantal skulle icke så litet komma att afvika från det faktiskt bestående förhållandet. Denna afvikelse är till fördel för den Första Kammaren och till förfång för den Andra.» Häre vill jag på sätt och vis ge honom rätt, men ber dock att få påpeka, att då detta förslag 1890 första gången blef antaget i konstitutions-
 utskottet, bestod Första Kammaren af 147 och Andra Kammaren af 222 ledamöter; och att man ökat ledamöternas antal i hvardera kammaren med tre för att uppnå siffrorna 150 och 225, hvadan denna anmärkning i viss mån bortfaller. För öfrigt vågar jag på-
 stå, att det föreliggande förslaget återställer i det allra närmaste jemvigten emellan så väl kamrarne inbördes som emellan stad och land i Andra Kammaren till hvad förhållandet var strax efter re-
 presentationsförslagets genomförande, och att vi aldrig stått på en sådan jemlikhetens ståndpunkt, som vi skulle komma att stå om-
 kring 1925, då hvarje representant, så väl i Första som Andra Kam-
 maren, enligt det föreliggande förslaget skulle komma att represen-
 tera en folk mängd af cirka 30,000 invånare.

Då jag emellertid är af den åsigt, att denna fråga bör lösas ju förr dess hellre, och då jag haft att välja emellan den kongl. pro-
 positionen och städernas representanters förslag, har jag icke tvekat
 att biträda utskottets förslag, till hvilket jag nu hos herr talmannen
 skall aubålla att få yrka bifall.

Häruti instämde herrar *Peterson* i Hasselstad, *Mallmin*, *Kihl-
 berg*, *Akerlund*, *Eliasson* i Skuttungeby, *Pettersson* i Tjärsta, *Ryd-
 berg*, *Petersson* i Hamra, *Sjöberg*, *Svensson* i Rydaholm, *Peterson*
 i Boestad, *Andersson* i Löfhult, *Jönsson* i Mårarp, *Norrby*, *Larsson*
 i Fole, *Jönsson* i Gammalstorp, *Wittsell*, *C. T. Lind*, *Johansson* i
 i Bastholmen, *Svensson* i Brämhult, *Persson* i Heljebol och *Olsson*
 i Frösvi.

Herr Nilson från Lidköping: Herr talman! Jag vet väl, att
 det i sjelfva verket är fäfüngt att söka afvärja den dom, Riksdagen
 nu står i begrepp att afkunna angående städernas representationsrätt.
 Det är i höga magters råd beslutadt, att städerna skola vingklippas;

Ang. ändring
 i §§ 6 och 13
 m. fl. i riks-
 dagsordningen.
 (Forts.)

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.

(Forts.)

och för dem, såsom den svagare parten, lär det väl icke finnas någon annan utväg än att foga sig i sitt öde.

Det är visserligen icke i dag, som den afgörande domen fälles, men sedan det första steget, det framlagda grundlagsändringsförslagets antagande såsom hvilande, nu har tagits, skall med lika säkerhet det andra steget följa år 1894.

Äro vi, städernas representanter i denna kammare, allt för magt-lösa att kunna förhindra det attentat, som nu göres mot städerna, så må man dock icke vänta, att vi skola gifva oss på nåd och onåd. Måste vi underkasta oss våldsätgården, så kan dock ingen förmena oss att mot densamma uttala vår kraftiga protest, och det är för att få till kammarens protokoll afgifva en sådan protest, som jag nu begärt ordet.

Jag skall icke trötta kammaren med att ingå i en närmare granskning af Kongl. Maj:ts, af konstitutionsutskottet tillstyrkta grundlagsändringsförslag. Om detsamma har så länge talats och skrifvits, att det kan vara mer än tillräckligt, och något nytt har jag icke att tillägga. Endast några allmänna reflexioner med anledning af den fråga, som föreligger, vill jag tillåta mig att uttala.

Jag vill alldeles icke förneka, att då för rätt lång tid tillbaka förslag om inskränkning af städernas representationsrätt först utgick från landtmannarepresentanter i denna kammare, detta yrkande hade ett visst berättigande, ty redan då visade sig en hastigare tillväxt i antalet representanter för städerna än för landsbygden, en tillväxt som sedermera har tagit ännu större fart. Just denna allt för snabba tillväxt af städernas representanter har emellertid nu mera af dem sjelfva erkänts vara orättvis och obillig samt därför böra genom lämpliga begränsningsätgärder förebyggas. Så har ock från det stora flertalet stadsrepresentanter i denna kammare förslag i sådant syfte framlagts. Tillmötesgående, baserad på, jag vågar säga det, moderata och billiga grunder, har sålunda icke saknats från det hållet. Hade motpartiet med ledning af detta förslag velat deri göra icke allt för genomgripande ändringar eller modifikationer, så skulle nog stadsrepresentanterna hafva ingått äfven härpå.

Men moderation är ett ord, som icke fins på den nu herskande riksdagsmajoritetens program. Denna majoritet har föresatt sig att, medan dess tillfälliga magt ännu varar, grundligt qväsa städerna, från hvilka, efter dess åskådningssätt, snart sagdt allt ondt kommer, och man känner allt för väl, att det icke så mycket är billighetens kraf som förbittringen mot städerna, som haft den afgörande rösten vid framläggande af det nu förnyade grundlagsändringsförslaget.

Emellertid kan jag i denna animositet mot städerna finna en förklaring, fast icke någon ursäkt, för Första Kammarens sträfvan att så långt möjligt kringskära städernas inflytande i Riksdagen. Jag kan ock i någon mån finna det förklarligt, att det parti i denna kammare, som i tullfrågor och andra frågor håller tillsammans med Första Kammarens majoritet, icke så lätt kan öfvervinna sin lust

att nu få gifva de för sin frihandelsvänlighets skull hatade städerna ett väldigt hugg. Men deremot väcker det lika mycket min undran som mitt beklagande, att den fraktion af Andra Kammarens landtmannaparti, som icke blott i tullfrågor utan äfven i alla politiska frågor tagit till sin uppgift att arbeta och verka för frihet och framåtskridande, kan vilja, om också icke mangrant så dock delvis, vara med om ett dylikt angrepp. Andra Kammarens hela skaplygne är ju icke längre detsamma, som det förr varit? De gamla tvisterna mellan stad och land äro numera i icke så ringa mån utjemnade, och icke är det från stadsrepresentanternas sida som landtmännen i denna kammare hafva att vänta något allvarsamt motstånd mot de speciella kraf, hvilkas uppfyllande ligger dem så mycket om hjertat.

*Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)*

Om det också varit förnämligast tullfrågan, som förenat centern och gamla landtmannapartiet i denna kammare till gemensam samverkan, så har det dock redan för länge sedan visat sig, att detta ingalunda är det enda band, som förenar dem. De båda fraktionernas stora flertal arbetar numera hand i hand för frisinnade politiska reformer i många riktningar och för sparsamhet med statens medel. Det är nog också denna omständighet, som icke minst gjort Första Kammaren nu så benägen för en inskränkning i städernas representationsrätt, efter att förut kraftigt hafva bekämpat hvarje sådant förslag.

Kan det dock, jag frågar det, vara klokt handladt af det gamla landtmannapartiet att bidraga till minskning af deras egna bundsförvandters antal och derigenom på samma gång försvaga Andra Kammarens magtställning gent emot den Första? Det bör vara tydligt, att det nu framlagda förslaget innebär ett angrepp icke ensamt mot städerna utan också mot Andra Kammaren. Herrarne af det gamla landtmannapartiet veta allt för väl, hurusom de och de med dem liktänkande i denna kammare oftast ligga under i de gemensamma voteringar, som angå statsanslag. Vore det då icke en stor politisk faute af dem att minska deras egna anhängares antal men öka motståndarnes? Detta är just hvad som skulle ske genom det nu föreliggande förslagets antagande. Hvad blott en eller par röster vid dylika omröstningar kunna betyda, det har denna kammare mer än en gång haft erfarenhet af.

Huru påkallad och önskelig en begränsning af representanternas antal inom Riksdagen ur vissa synpunkter än må vara, så manar dock å andra sidan sjelfbevarelsesdriften denna kammare att i första rummet se till, att dess magtställning i Riksdagen icke försvagas. För Andra Kammaren ligger alldeles icke någon fara i, att denna grundlagsförändring ännu för en liten tid uppskjutes. Vida farligare deremot, om Andra Kammaren nu fattar ett förhastadt och obetänksamt beslut och gifver på hand, att den vill antaga en grundlagsförändring, hvarigenom den gör sig sjelf obotlig skada. Kammaren

Ang. ändring må vara förvissad om, att den dag icke skulle vara långt borta, då i §§ 6 och 13 den finge bittert ångra detta beslut.

m. fl. i riksdagsordningen.

(Forts.)

Jag slutar med att till Andra Kammaren och särskildt dess gamla landtmannaparti ställa den varning, som ligger i den romerske talarens bekanta ord: »videant consules, ne quid detrimenti capiat respublica.» Dessa ord vill jag här återgifva i fri öfversättning sålunda: må Andra Kammaren tillse, att dess magt och inflytande inom Riksdagen icke lider afbräck.

Herr talman, jag yrkar afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Johnsson i Bollnäs: Herr talman, mine herrar! Alla torde vi vara ense derom, att föreliggande grundlagsändringsförslag är af stor vikt och till sina följder vidtgående. Granskar man förslaget's innebörd, skall man mycket lätt finna, att dermed icke endast åsyftas en inskränkning eller fixering af riksdagsmännens antal, utan att det äfven har ett annat syfte, nemligen att öfverflytta tyngdpunkten af valen till Första Kammaren från landsbygden till städerna. Förslaget fastslår nemligen städernas rätt att vid en folkmängdssiffra af 25,000 utse en ledamot i Första Kammaren, hvaraf följer, att landsbygdens rätt att utse ledamöter i samma kammare i samma mån skulle minskas. Hvarje stad, som efter förslaget's antagande uppnår 25,000 invånare, är nemligen berättigad att välja en ledamot i Första Kammaren, och denne ledamot skall då tagas från landsbygden eller det landstingsområde, hvartill staden förut hörde. Landstingsområdet får följaktligen välja en ledamot mindre, äfven om folkmängden, i förhållande till ledamöternas antal, inom samma område skulle vara mer än dubbelt så stor som i den stad, som sålunda bildar egen valkrets. Detta missförhållande leder derhän, att då städerna med 25,000 invånare skulle vara berättigade att välja en ledamot i Första Kammaren, så erfordrades vid den tid, då städernas folkmängd uppgår till 1,926,204 invånare, för dem ett invånareantal af 25,529 för att få välja en ledamot af Andra Kammaren. Nu kan man visserligen säga, att bestämmelse härom borde intagas i landstingsförordningen, och folkmängdssiffran för stad att bilda egen valkrets ökas, men jag hemställer till herrarne, om det kan vara lämpligt att genom ändring i landstingsförordningen, som är af civillags natur, ändra grunderna för val till Första Kammaren.

Om förslaget's grundtanke än är att utjemna nuvarande olikhet mellan land och stad i afseende å val till Andra Kammaren, så leder det dock icke allenast derhän, att landstingens inflytande å dessa val småningom och genom folkökningen samt städernas ökade representationsrätt undergräfvades, utan jemväl i den närmaste framtiden det förhållande inträffar, att valkretsarne skulle komma att utse flere ledamöter än det, hvaraf Första Kammaren får bestå. För att ådagalägga huru valen till Första Kammaren vid en eventuel folkökning skulle efter förslaget komma att utfalla, har jag, med ledning af den af statsrådet och chefen för justitiedepartementet upp-

rättade, vid Kongl. Maj:ts proposition fogade statistik och efter de vid 1889 års slut befintliga folkmängdsuppgifter med tillägg af 60 procent, funnit att qvoten, som berättigade till val af ledamot af Första Kammaren, skulle utgöra 50,927 invånare. De olika valkretsarne skulle då komma att utse följande antal ledamöter, nemligen: Stockholms stad skulle utse 7 och Stockholms län 4, Upsala län skulle utse först för en stad med 25,000 invånare 1 ledamot och för den öfverskjutande befolkningen 3, Södermanlands län för en stad 1 och för landsbygden 4, Östergötlands län respektive 2 och 7, Jönköpings län 1 och 5, Kronobergs län 5, Kalmar län 7, Gotlands län 1, Blekinge län respektive 1 och 4, Kristianstads län 1 och 6, Malmöhus län 3 och 10, Hallands län 1 och 3, Göteborgs och Bohus län 9, Elfsborgs län respektive 1 och 8, Skaraborgs län 1 och 7, Vermlands län 2 och 7, Örebro län 1 och 5, Vestmanlands län 1 och 3, Kopparbergs län 6, Gefleborgs län respektive 2 och 5, Vesternorrlands län 2 och 5, Jemtlands län 1 och 2, Vesterbottens län 1 och 3 samt Norrbottens län 1 och 2.

Summan således af representanter för de städer, som skulle ega 25,000 invånare, blefve då 24, under det att landstingsområdena skulle utse 128. Summan af samtliga representanter komme följaktligen att uppgå till 152. Men det föreliggande grundlagsförslaget lemnar icke plats åt mer än 150 ledamöter i Första Kammaren. För mig skulle det vara intressant att veta, huru statsrådet och chefen för justiedepartementet skulle ställa sig inför den kasus, att valdistrikten komme att utse flere ledamöter, än som äro berättigade att få plats i kammaren. Man kan invända, att detta kommer att ske först i en aflägsen framtid. Nej, den är icke så aflägsen. År 1850 utgjorde rikets folkmängd 3,482,015 och år 1889 4,774,409, som är en ökning af cirka 60 procent. Det är ingen anledning antaga, att för invånareantalets ökning med ytterligare 60 procent erfordras större tidrymd för den närmaste framtiden än den senast förflutna.

Hvad nu 13 § angår, så synes det mig vara en pligt att, då man står i begrepp att ändra en grundlag, man bör om möjligt se till, att de olika valområdenas nu befintliga representationsrätt bibehålles. Jag vill gerna vara med om en inskränkning af riksdagsmännens antal, ty jag tror icke att det, vare sig för landet eller för ärendenas utredning, är nyttigt att ledamöternas antal obegränsadt växer, men det är orätt och föga hänsynsfullt att till grundlag upphöja ett förslag, som skulle komma att afhända en del valkretsar den rätt, de erhållit genom en gällande riksdagsordning. Jag kan icke heller vara med derom att genom att öka Första Kammaren med tre och minska Andra med likaledes tre ledamöter förändra nuvarande förhållande mellan Första och Andra Kammaren. Jag skulle för min del helst velat vara med om att bibehålla det nuvarande antalet så väl i Första som Andra Kammaren, men å andra sidan skulle jag icke vara mot att medgifva Första Kammaren den

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

ökning i antal, som föreslagits, för så vidt ledamöternas antal i Andra Kammaren ökades till 230. Jag anser emellertid, att frågan bör undergå vidare utredning, och att förslaget kan och bör förbättras, och då jag håller före, att utskottet, derest kammaren skulle anse sig böra uttala sig om den rigtning förslaget borde gå i och de punkter som borde utgöra föremål för omarbetning, möjligen skulle kunna vidtaga åtskilliga förbättringar, skall jag, herr talman, för närvarande hemställa, att detta ärende måtte återremitteras till utskottet.

Herr Wikstén: Då jag är en bland dem, som på sätt och vis äro ansvariga för de betänkanden, som nu föreligga, så skall jag be att få säga några ord. Dessa komma emellertid nu att blifva mycket få, sedan herr Jöns Bengtsson haft ordet och på ett utförligt sätt redogjort för sakens utgång.

Jag vill erkänna, att jag helst önskat att, när i Kongl. Maj:ts förslag Första Kammarens representanter skulle ökas med 3, Andra Kammarens antal jemväl bort något ökas, men då vi för sådan mening i utskottet icke fingo det ringaste stöd från Första Kammarens sida, och man var stäld i valet mellan afslag och bifall, har jag slutit mig till det senare.

Jag ber dervid att få anmärka, att, om reformen skall kunna åstadkommas, det blir omöjligt att få fram *alla* önskningar, och att man derfor får lof att något reducera motskälén. Ty vi böra taga i betraktande, att ett beslut, för att det skall kunna blifva bindande, måste hafva understöd från medkammaren. För min del vill jag påstå, att den der tillökningen af 3 ledamöter i Första Kammaren ändå icke bör vara så farlig, som man föreställer sig. Såsom nämndes, måste vi tänka oss, att när detta förslag först framkom, bestod denna kammare af endast 222 ledamöter, och då var det naturligt, att siffran skulle komma att ökas med 3 i hvardera kammaren. Nu äro förhållandena annorlunda, eftersom denna kammare för närvarande räknar 228 ledamöter. Tänker man vidare på, hvilka siffror som lades till grund för beräkningen af magtställningen kamrarne emellan vid representationsförändringen 1866, der det hette, att Första Kammaren borde bestå af två femtedelar och Andra Kammaren tre femtedelar af hela representantalet, så kan man icke neka till, att detta Kongl. Maj:ts förslag kommer till samma siffror. Erfarenheten har visat, huru orimligt svårt det är att få denna fråga löst. Man har arbetat på den under lång tid, men icke kommit närmare, än den nu står. Då föreliggande förslag likväl blifvit antaget af båda kamrarne 2 gånger förut, så synes det mig underligt, om kammaren nu, då det blifvit förbättradt, skulle afslå detsamma.

Jag ber att ännu en gång få återkomma till frågan om den våda, som skulle ligga deri, att Första Kammaren skulle ökas med 3 ledamöter. Dervid bör erinras, att beträffande grundlagsfrågor och lagfrågor i allmänhet det icke inverkar något, om antalet ledamöter

i kammaren är större eller mindre. Det skulle således endast vara i anslagsfrågor som den der ökningen skulle hafva någon betydelse. Men i afseende på dessa komme det ju att bero på *hvilka* personer, som besätta platserna; ty blir det sparsamhetsvänner, så lärer väl ej ökningen lända till men för Andra Kammarens intressen. Alltså har den förmenta vådan ej den betydelse man velat gifva densamma.

Ang. ändring i §§ 6 och 13 m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

Jag skulle icke varit med om detta förslag, om jag uppfattat det såsom en orättvisa mot städerna. Men jag kan icke alls finna, att så är förhållandet. Ty så snart detta förslag blefve lag, skulle — såsom jag erfar af de statistiska uppgifter, som finnas att tillgå — hvarje landsortsrepresentant i medeltal komma att representera minst dubbelt så stort antal i afseende på folkmängden som en stadsrepresentant. Ser jag efter, huru förhållandet, enligt samma statistiska beräkningar, skulle blifva år 1900, så finner jag, att hvarje stadsrepresentant skulle i medeltal då representera en folkmängd af omkring 15,300, under det en landsortsrepresentant skulle komma på en folkmängd af omkring 27,000. Af dessa skäl kan jag icke finna något, som talar för att städernas rätt skulle blifva kränkt, snarare tvärtom, och hvad beträffar den lilla betänklighet, som jag i början af mitt anförande omnämnde, anser jag den, såsom jag förut erinrat, icke vara af beskaffenhet att böra rubba hela förslaget och åstadkomma frågans fall. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Waldenström: Jag skall för tillfället icke inlåta mig på den fråga, som står i samband med förslaget om ändring af 13 § riksdagsordningen, utan endast hålla mig till det, som rör den 6 §. Herrarne torde veta, att så ofta förslag väckts i Riksdagen att inskränka den kommunala rösträtten, har Första Kammaren satt sig deremot under förklaring, att sådant skulle väsentligt ändra grunderna för nämnda kammarens sammansättning. Men då det nu gäller att förändra grunderna för både Första och Andra Kammarens sammansättning, då har Första Kammaren icke funnit några betänkligheter möta, utau har, såsom jag hör, med stor majoritet antagit Kongl. Maj:ts förslag, åtminstone hvad 6 § beträffar. Jag gissar, att det gått på samma sätt äfven i fråga om 13 §, fastän jag ännu intet sport derom. Man kan fråga sig, hvarför Första Kammaren är så rädd för att ändra grunderna för kammarens sammansättning, då frågan gäller den kommunala rösträttens inskränkning, men deremot är så villig att ändra grunderna för båda kamrarnes sammansättning *nu*. Jo, skälet är gifvet. På den förändring, som *nu* är i fråga, skulle Första Kammaren vinna 6 röster gent emot Andra Kammaren. Vid en förändring åter af den kommunala rösträtten känner det konservativa elementet, som har majoritet i Första Kammaren, att det skulle komma att förlora en stor del af den mark, på hvilken det för närvarande står. Jag tror, att det är skäl att Andra Kam-maren tänker på detta förhållande; och det förundrar mig på det

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

högsta att höra, med hvilken villighet herr Jöns Bengtsson och flere andra representanter i denna kammare äro färdiga att skänka Första Kammaren en sådan fördel gent emot den Andra, allra helst när man gång på gång hör klagomål öfver huru Första Kammaren begagnar sin magt egent mot den Andra, ja ibland sådana klagomål, att man satt i fråga, om icke den dagen snart måtte komma, då man icke har mer än en kammare. Jag skulle icke vara så mycket emot Kongl. Maj:ts förslag, om man på samma gång finge den kommunala rösträtten inskränkt och den politiska rösträtten utsträckt. Det skulle förändra i liberal rigtning både Första och Andra Kammaren. Förra riksdagen, då jag talade i denna fråga, framhöll jag, om jag minnes rätt, att det icke vore rådligt att förändra §§ 6 och 13 i riksdagsordningen utom i sammanhang med en förändring af de stadganden i våra lagar, som nu bestämma den politiska och den kommunala rösträtten. Jag står ännu på samma ståndpunkt.

Magtställningen mellan kamrarna har sedan år 1886, yttrade herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, förändrats till favör för Andra Kammaren med — jag mins icke, om han sade 14 eller 16 röster. Jag tror emellertid, att han subtraherade litet origtigt, hvilketdera han än sade. Nu menar han: om magtställningen har förändrats till favör för Andra Kammaren med så många röster, är det då för mycket, att den nu ändras med 6 röster till favör för Första Kammaren? Ett sådant resonnement förstår jag icke. Ty huru har magtställningen förändrats till förmån för Andra Kamraren? Jo, på den naturliga utvecklingens väg. Huru skulle nu magtställningen förändras till favör för Första Kammaren? Jo, genom ett lagstadgande, i strid mot den naturliga utvecklingen. Och det är väl icke detsamma.

Jag för min del kan icke finna mig tillfredsstäld med det kongl. förslaget. Jag tror, att om en förändring är nödvändig, något som jag också anser, bör en sådan, såsom jag sagt, ske i sammanhang med en förändring af den politiska och kommunala rösträtten samt på de grunder, på hvilka den nuvarande representationen hvilat, men naturligtvis med ökning af den folkmängdssiffra, som berättigar de särskilda valkretsarne att utse nya riksdagsmän. För min del skall jag inskränka mig att i afseende å 6 § yrka rent afslag å Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Hammarström: Jag hade från början tänkt ansluta mig till den af herr Lilienberg väckta motionen genom att påteckna densamma, men då jag af omständigheterna blifvit förhindrad att göra detta, vill jag på detta sätt ansluta mig till densamma af det skäl, att jag ej anser mig kunna rösta för Kongl. Maj:ts förslag. Jag tror, att jag har så mycket mera skäl att uttala mig bestämdt i denna fråga, som jag icke förut varit med om eller röstat för densammans afgörande. — Jag hade antecknat 7 olika punkter, på grund af hvilka jag ämuede motivera mitt iastämmande i nyssnämnda

motion, men då dessa punkter redan förut äro framhållna af de talare, som yttrat sig, nemligen herrar Elowson och Vahlin, och då jag anser, att man icke bör säga om det som redan är sagdt, så skall jag sluta med att instämma i de åtskilliga motiv, som uttalats till förmån för den nämnda motionen. Jag skall vidare, herr talman, icke alls nu göra något yrkande utan sålunda hafva min frihet att rösta i öfverensstämmelse med det jag anser vara rätt, när frågan kommer till slutligt afgörande.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

Herr Gustafsson: Hufvudskälet till den af Kongl. Maj:t framlagda propositionen till förändring af grundlagen i nu förevarande §§ och punkter är, såsom herr statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet yttrat, att »magtställningen mellan kamrarna vid gemensamma voteringar i afsevärd grad rubbats». Jag kan förstå, att ett sådant skäl kan verka gällande på Första Kammaren, men det är mig alldeles obegripligt, huru sådana skäl kunna gälla något i den andra. Skulle verkligen de herrar landtmän, som här nu önska framgång åt den kungliga propositionen, anse det så glädjande, att Första Kammaren blir stärkt i sin magtställning och Andra Kammaren deremot försvagad. Jag skulle vilja fråga herr Nils Petersson och hans meningsfränder, om de kände någon särskild glädje vid de senaste gemensamma voteringarna, då Första Kammaren stod på sin »rubbade» svaga ståndpunkt och vi åter stodo kvar på vår starka? Kände dessa herrar då en sådan glädje t. ex. vid de bravorop, som i Första Kammaren helsade utgången af voteringen på 3:dje hufvudtiteln? Eller kände de någon glädje vid utgången af voteringen på 9:de hufvudtiteln, då endast 7 af Första Kammarens representanter röstade ja och de öfriga deremot röstade nej till hvad Andra Kammaren beslutit? Kändes I verkligen en sådan glädje, ja, då förstår jag, att I viljen öka Första Kammarens magt, men kändes I den icke, då förstår jag icke edert handlingssätt, om I i dag rösten för för den kungliga propositionen.

Man har sagt, att en begränsning af städernas representationsrätt är alldeles nödvändig. Ja, nödvändig tror jag icke att den är, men jag tror, att den vore önskelig, om vi lefde här under vanliga politiska förhållanden, och icke under så att säga säregna sådana, då vi hafva att räkna med en Första Kammare, som — jag skall icke vara för stark i uttrycken — i hänsynslös oresonlighet öfvergår alla senater i hela världen. När vi hafva en sådan Första Kammare, mine herrar! då förstår jag icke, hvarför icke Andra Kammaren skall hålla på sin magt i det allra yttersta. Vi måste taga i betraktande, att Första Kammaren för länge sedan har glömt den uppgift, som gafs den af lagstiftarne, uppgiften att vara en återhållande kraft. Den är icke längre en återhållande kraft, utan i stället en återgående kraft, en tillbakagående, en reaktiouär kraft. Den sattes till för att vara samhällsbevarande, men jag vågar påstå, att den är det icke längre. Den är icke längre samhällsbevarande,

Ang. ändring ty genom sina hänsynslösa öfverdrifter, då den motsätter sig folkets i §§ 6 och 13 önsksningar, framkallar den motsatta öfverdrifter å andra sidan och m. fl. i riksdagsordningen. äfventyrar på det viset en lugn samhällsutveckling. När vi hafva att räkna med en sådan Första Kammare, kan jag icke förstå, att det kan finnas någon fosterlandsälskande man i denna folkvalda kammare, som vill gifva sin röst åt den kongl. propositionen.

(Forts.)

Vända vi oss nu till sjelfva formen i det förslag, som föreligger, synes det mig, som om blott och bart denna skulle vara tillräcklig att utdöma detsamma inför hvar och en, som tänker sig något in i saken. Ser man på de många ord, hvarmed dessa §§ äro skrifna, måste man erkänna, att det icke kan finnas en sund tanke som grund i denna mängd af ord, ty sunda tankar uttrycka sig kort och tydligt och behöfva icke ett sådant ordflöde som här blifvit användt. Om man ser på alla dessa förklaringar, motförklaringar, underförklaringar och öfverförklaringar, så får man snart klart för sig, att här fattas — klara principer.

De bevis, som Kongl. Maj:t framlagt, innehållas hufvudsakligen i de här bifogade märkvärdiga tabellerna. Har någon af herrarne räknat på de der tabellerna? Om man vill sätta en prøfvosten på dylika räknetabeller, skall man fortsätta beräkningen till de yttersta konsekvenserna, ty då finner man deras rätta innebörd och värde. Gör man nu detta med dessa, skall man komma till högst märkliga resultat. Redan de resultat, som Kongl. Maj:t kommit till, ehuru räkningen der ej fortsättes längre än till 1920, äro verkligen häpnadsväckande, men hvad deröfver följer, mine herrar, det är kolossalt! Jag har icke räknat längre än till år 2000, men då har jag hunnit till det högst egendomliga resultatet, att invånareantalet i städerna skulle vid den tidpunkten uppgå till 12,240,000, men hela landets befolkning till icke mer än 11,190,000. Man har då alltså kommit till det högst märkliga och underliga kuriosum, att städernas befolkning skulle vara mer än 1 million större än hela landets befolkning. Jag ber, att Kongl. Maj:t behagade förklara detta märkliga förhållande, förklara huru denna million meniskor, som icke finnes uti landet, kan finnas i landets städer?

En ledamot af Riksdagen kom nyss och lemnade mig ett papper — det var en fortsättning af tabellernas konsekvenser. Han har räknat vidare ända till år 6000, och hur tro herrarne att det då kommer att gestalta sig med folksiffran i vårt land enligt Kongl. Maj:ts progressions-idéer? Jo, då skall ensamt Stockholm ega en befolkning af 1,820 millioner d. v. s. lika mycket som hela jordens nuvarande befolkning.

När man på detta vis fortsätter beräkningen in absurdum — och räkningen är fullkomligt riktig —, då förstår man, hvad dessa Kongl. Maj:ts bevis äro värda.

Kongl. Maj:ts regering måtte hafva varit vid särdeles godt humör, när den verkställt dessa beräkningar, men jag skall emellertid nu be att få öfvergå till den allvarsamma sidan af saken. Jag vill

då fråga: finnes det verkligen i kammaren någon, som vill vara med om denna *sjelfstympning* som här blifvit föreslagen? Jag säger sjelfstympning, ty något annat är det icke. Det är som om en ung man, hvilken känner sina krafter växa, skulle säga: »Nej, det går icke an, att jag blir så stark. Jag skulle då kunna i en framtid uträtta alldeles för mycket; jag skulle kunna bli frestad att använda min styrka för att genomföra alldeles för många af mina önskningsar — därför måste jag afhugga min venstra hand.»

Ang. ändring i §§ 6 och 13 m. A. i riksdagsordningen.
(Forts.)

Så är det man nu vill göra: man stympar sin egen magt för att ej blifva för stark.

För min del anser jag det vara bättre för landets utveckling till frihet och sjelfständighet, att Andra Kammaren får fortfarande tilltaga i styrka. Hellre må vi fördraga att sitta här på trånga platser och i den tunga luften kippa efter andan, än vi lägga den tryckande mara på folkets bröst, som skulle blifva en följd, om detta förslag giuge igenom. Bättre att åsamka staten de små utgifter, som några få arfvoden å 1,200 kronor åt en eller annan riksdagsman skulle innebära, än äfventyra, att Första Kammaren, sedan på detta sätt fastslagits en förminskning i Andra Kammarens magt vid voteringarna, komme att votera bort millioner, tagna icke ur plutokratens fickor, utan ur det fattiga folkets fickor, såsom till dato skett, och hvilket så mycket säkrare kommer att ske, om Andra Kammaren afhänder sig något af sin magt.

Jag vill särskildt vända mig till herr Jöns Bengtsson. Han sade, att det vore så farligt, att städernas representantal skulle ytterligare komma att ökas. Stockholm skulle vid nästa val få ytterligare 2 representanter, Malmö 1, Jönköping 1, Helsingborg 1 o. s. v. Jag frågar, om herr Jöns Bengtsson verkligen tror, att icke dessa 2 nye på stockholmsbanken skulle blifva bundsförvandter till de sparsamme, frisinnade landtmännen? Jag vågar säga, att de skulle komma som bundsförvandter. Så tror jag äfven blefve förhållandet med representanten från Malmö. Kanske herrarne tvifla något på Jönköping, men Helsingborg borde man nog kunna vara säker på.

Nyss hörde jag en talare framför mig säga, att denna fråga var så oändligt svårlöst. Nej, den är så lätt, så lätt, blott man vill lösa den i den rätta riktningen. Den enda rätta lösningen är — att göra representationsrätten lika för land och stad, men på basis af allmän rösträtt. Se der det enda sätt att lösa denna fråga, som skulle blifva till välsignelse för vårt land!

Jag yrkar afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Månsson: Den siste talaren har, såsom man kunde märka, lagt in i diskussionen ganska mycket både af skämt och allvar, som ju för en man i hans ställning med hans aktörsanlag, om jag så får säga, är rätt lätt att göra. Jag skall icke inlåta mig på dylikt, det ligger icke för mig att hålla på med sådant, åtminstone icke i en så högt allvarlig fråga som denna.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

Denne talare tillät sig att på ett sätt, som är ganska långt gående, klandra medkammaren, och det må ju vara hans rätt, men nog synes det mig, som om man icke borde åtminstone i så långt gående ordalag klandra en frånvarande, som icke här kan försvara sig. Emellertid, då han nu klandrat den Första Kammaren för att den nu mera än förr skulle gå i reaktionär riktning, så ber jag att få säga, att detta då icke allenast torde vara denna kammares egen skuld, utan att det äfven kan finnas annat, som bidrager dertill, och det är alltför långt gående fordringar från motsatta sidan. Ty drifver man dessa fordringar så långt, som nu gjorts och göres — såsom nu t. ex. då den siste talaren alluderade på den allmänna rösträtten och ville hafva rösträtt för hvarje svensk man —, så kan man icke undra öfver att dessa fordringar möta motstånd.

Det sades af herr Waldenström — och det var ju en mycket fin vändning från hans sida, ehuru jag vill hoppas, att icke många skola nappa på den kroken —, att man icke borde gå in på ett förslag sådant som detta, förrän man fått en förändring i fråga om den kommunala rösträtten. Skola vi gå här och vänta på ändring i det afseendet, nemligen i fråga om den kommunala rösträtten och dertill på en sådan ändring, med hvilken man skulle kunna blifva fullt belåten, så lära vi få vänta mycket länge. Det är ett mycket fyndigt argument från deras sida, som önska förslaget död; men jag hoppas, som sagdt är, att icke många skola nappa på den kroken. Och, mine herrar, det är bättre att hafva en fågel i hand, än tio i skogen. Bättre är att taga det, som står till buds, än att vänta på bättre förslag, som i *framtiden* må blifva framlagda.

Den förste talaren har klandrat regeringen, för det den tagit initiativet vid denna riksdag och för densamma framlagt föreliggande förslag. Jag vill icke vara med om detta klander, utan vill tvärtom uttala min tacksamhet mot regeringen därför, att den upptagit frågan ånyo och derigenom gifvit en tröst åt dem, som under förra riksdagen med sorg och vemod erforo regeringens afslag å Riksdagens då fattade beslut om antagande af det förslag i ämnet, som då förelåg. Högsta domstolen har sedermera nagelfarit förslaget; och att regeringen, sedan från detsamma aflägsnats alla möjliga anmärkningsanledningar, derefter, på grund af kamrarnes förut fattade beslut, framlagt förslaget ånyo till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning, synes mig ingalunda skäligen böra framkalla klander mot regeringen. Naturligtvis kan man vänta ett dylikt klander från dem, som ingenting vilja göra i denna sak; men icke kan det vara möjligt, att man i öfrigt skulle vilja klandra regeringen för dess tillvägagående i detta fall, helst regeringen dervid endast efterkommit Riksdagens uttalade önskan.

Man har här så ofta och så mycket framhållit de faror, som skulle inträffa i följd af förslagets antagande, hvarigenom man skulle förstärka den Första Kammaren, men försvaga den Andra Kammaren. Och det har äfven ofta framhållits, att vid den tid, då förslaget först

framlades för Riksdagen och der antogs, egde icke samma förhållanden rum, som nu, ty der föreslogs en lika ökning af båda kamrarnes ledamotsantal, nemligen tre i den Första och tre i den Andra Kammaren, hvarföre man då icke kunde säga, att den ena kammaren gynnades på den andras bekostnad, eller att den ena fick företräde framför den andra. Hela saken beror emellertid ytterst derpå, huruvida man vill fixera representantantalet en gång för alla eller för så lång tid som möjligt, ty man kan naturligtvis omöjligen binda händerna på alla kommande Riksdagar. Men de, som vilja ha siffran bestämd en gång för alla och finna det fördelaktigt, må draga sig för detta argument, som blifvit inkastadt, eller att förslaget, vid den tid då det först framlades, innebar och afsåg att bereda lika rätt åt båda kamrarne. Att nu andra förhållanden inträffat i denna kammare är helt naturligt på grund af den förfärligt hastiga ökningen i denna kammars ledamotsantal, som på sista tiden fortgått. Nu har man sagt, att det vore orätt att gå till väga på detta sätt, då erfarenheten visat, huru pass mycket stöd vi kunna ha af städerna gent emot Första Kammaren. Emellertid får jag säga, att under de femton riksdagar, som jag bevistat, har jag funnit denna städernas hållning oftast ha berott på hvilken regering som stått i spetsen och på den rigtning, i hvilken densamma velat gå. Om vi nu få en regering, som ställer sig på frihandelsvänlig ståndpunkt, så undrar jag, om man skall i fråga om auslag finna motstånd från städerna. Vi veta icke, huru de blifvande valen skola komma att utfalla; men vi hoppas, att de skola utfalla väl och träffa sådana personer, som vilja arbeta för sparsambet och hvad som är rätt och klokt samt länder till landets väl. Detta är en vida viktigare omständighet, till hvilken man bör taga hänsyn, än frågan huruvida antalet ledamöter bör vara större eller mindre. Hvad ledamotsantalet beträffar, hvilket enligt förslaget skulle utgöra 150 i Första och 225 i Andra Kammaren eller tillsammans 375, vill jag vädja till kammaren huruvida icke detta antal må vara tillräckligt. Hvilket land kan väl visa upp en större siffra i förhållande till folkmängden? När nu så är och då man nu omkring 15 à 20 år arbetat på ifrågavarande förändring och äntligen kommit derhän att, sedan förslaget först i två år varit i grundlagsenlig ordning hvilande och sedermera af båda kamrarne antagits, ehuru Kongl. Maj:t af vissa betänkligheter icke kunnat godkänna detsamma i då befintligt skick, så har Kongl. Maj:t, efter det Högsta Domstolen granskat förslaget, ånyo för Riksdagen framlagt detsamma. Jag undrar, om det verkligen kan vara möjligt att landsbygdens representanter här skulle kunna svika sin egen sak genom att förkasta ett förslag, så granskadt, så nagelfaret och så pröfvadt, som det föreliggande. Det har blifvit sagdt, att bifall till förslaget skulle väcka upp frihandelsvalkretsarne och att frågan om förslagets antagande eller förkastande skulle vara bestämmande för nästa val af riksdagsmän. Ja, mine herrar, detta kan ju hända; men det skulle också lika lätt kunna inträffa, att förslaget

*Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)*

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

skulle komma att väcka upp protektionistkretsarne. Och för öfrigt, hvem vet hvilketdera komme att slå bäst ut? För min del anser jag att det vore bäst, om man sluppe ifrån inblandningen af denna sak såsom grund för valen, när desamma då komme att ega rum utan att man dervid tillgodosåge, hvad landets rätt och bästa kräfver. För öfrigt hade jag tänkt, att då vi numera börjat närma oss till hvarandra på tullagstiftningens område, så borde man icke upp-röra sinnen genom att i diskussionen inblanda tullfrågor, utan mig synes det vara bäst, att man ville söka att i lugn och frid afhandla det förslag, som här föreligger, och hvilket förslag, enligt min uppfattning, är sådant, att man kan hafva anledning att vara nöjd dermed, alldenstund det innefattar allt hvad man kan hafva rättighet och skäl att fordra. Härtill kommer, att vi derjemte hafva ett annat, af konstitutionsutskottet afgifvet betänkande, grundadt på en af herr Hans Andersson i denna kammare väckt motion, deri han söker afhjelpa den enligt hans uppfattning förekommande bristfälligheten i det i Kongl. Maj:ts proposition framlagda förslag derutinnan, att deri ingenting blifvit nämndt om huru man skulle förfara, när en gång städernas folkmängd komme att uppgå till mer än en tredjedel af folkmängden i hela riket. När man således jemte föreliggande förslag har nyssnämnda förslag, hvilket jag för min del är färdig att acceptera, och som enligt min öfvertygelse kommer att af kammaren godkännas, så är ju dermed äfven det bekymret, att städerna icke skulle blifva i tillfälle att göra sin rätt gällande, afhulpet och farhågorna i det fallet alltså afklippta. När dertill kommer, att Första Kammaren med mycket stor majoritet antagit herr Hans Anderssons motion eller, rättare sagdt, utskottets i anledning deraf under punkterna 3 och 4 gjorda hemställan — allt utan föregående diskussion eller votering —, så vädjar jag till kammaren, huruvida icke kammaren behagade pröfva skäligt att göra detsamma.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till såväl konstitutionsutskottets i betänkandet n:o 3 gjorda hemställan, som äfven till samma utskotts i betänkandet n:o 4, punkterna 3 och 4, gjorda förslag.

Herr Lilienberg: Diskussionen har tagit den omfattning, att det är en pligt för hvar och en att yttra sig kort. Mycket vore visserligen att säga i anledning af det anförande, som för en stund sedan hölls af herr Jöns Bengtsson på malmöhuslänsbänken, men jag skall icke uppehålla mig dervid. Dock må jag säga, att han begagnade ett väl starkt uttryck, då han sade, att motionärerna icke vetat hvad de gjort. Den talare, som näst före mig hade ordet, hembar regeringen sitt tack för det förslag, som regeringen nu väckt. Jag får tvärtom säga, att detta förslag från regeringen, om det bifalles, kommer att väcka mycken sorg och mycken grämlse i landet. Det är klart, att förslaget kommer att sätta land och stad så skarpt i harnesk mot hvarandra, som de aldrig nå-

gonsin förut det varit. Det kommer också att väcka split och tve-
drägt inom hvarje samhälle, således äfven inom stadssamhällena, då
hvarje ny reglering skall ske på de smärre städernas bekostnad till
förmån för de större städerna. Då jag förlidet år var med om
framläggandet af en motion, som då väcktes i anledning af det för-
slag, som då var förklaradt hvilande till vidare grundlagsenlig be-
handling, och då jag i år deltagit i den motion, som herrarne
känna till, så är det klart, att jag önskar framgång åt min sist-
nämnda motion. Men då densamma, oaktadt debatten nu räckt
ganska länge, icke vunnit understöd af någon annan än dem, som
undertecknat motionen, så hemställer jag till de herrar, som yrkat
bifall till herr Elowsons reservation, att de ville återtaga detta yr-
kande samt förena sig med mig i yrkande om rent afslag. Jag
hemställer vidare till den talare, som yrkat återremiss, att äfven
han behagade frånträda detta sitt yrkande och i stället förena sig
med dem, som yrka rent afslag. Ty en återremiss skulle endast
föranleda till, att konstitutionsutskottet inkomme med begäran att
kammaren måtte i frågan fatta beslut.

Endast detta hade jag att yttra.

Herr Gumælius: Jag har icke begärt ordet för att förlänga
diskussionen i denna fråga, och skall endast yttra helt få ord. Jag
har dock icke velat underlåta att inlägga min gensaga mot den del
af förslaget, som egentligen nu föreligger, nemligen den 6 §, hvil-
ken innehåller något, som synes mig oerhördt. Jag tror, att det
kan betraktas som en allmänt känd sak, att öfver allt, der man
har tvåkammerssystem, är Andra Kammaren — den må också hafva
namnet *underhuset* — den i regeln afgörande. Undantagen äro
lätt räknade. I Danmark har man synen af ett öfverhus, på hvil-
ket regeringen kan stödja sig, och som under en lång följd af år
kunnat hålla uppe ett reaktionärt och, efter hvad jag tror att dess
egna anhängare sjelfva inom sig erkänna, i grunden mindre lagligt
system mot folkets vilja. Det kan ju hända, att det finnes personer
äfven i vårt land, som hafva någon benägenhet att följa den store
och på sätt och vis lycklige statsmannen Estrups föredöme, och jag
kan lätt tänka mig, att specielt för den nuvarande justitieministern
en sådan framtidsbild kan hägra, nemligen att regera stödd endast
på den Första Kammaren, som redan nu är starkare i Sverige än i
något annat konstitutionellt land, utom måhända Danmark, på denna
Första Kammare, som redan med sin nuvarande storlek segrar i de
festa gemensamma voteringar och som mot nästan hvarje reform-
förslag sätter sitt absoluta veto. Men att under sådana förhållanden
det kan framkomma ett förslag, afsedt att öka denna kammar-
es inflytande på de gemensamma voteringarna, att stärka denna kam-
mares ställning på den folkvalda Andra Kammarens bekostnad, det
är ett tidslecken, så märkligt, att det skall odödliggöra deras namn,
som haft med saken att skaffa. I första rummet odödliggör det

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

Ang. ändring
i §§ 8 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

den förre upsalarepresentantens namn, hvilken först framställt förslaget, i andra rummet odödliggör det mina företrädares på stockholmsbänken namn och verksamhetstid, hvilka biträdde med inledandet af denna nya æra, och slutligen skall det odödliggöra den nuvarande regeringen. Jag tror dock, att denna regering har så många andra anspråk på odödlighet, att den godt kan afstå från detta, isynnerhet som det förefaller åtminstone mig något herostratiskt.

Jag vill vidare säga, att jag trodde, att man i denna kammare var ense derom — man må vara huru hågad som helst att vingklippa städernas inflytande — att det dock icke vore önskvärdt att vingklippa äfven kammaren. Ett sådant yrkande trodde jag knappast skulle vinna något understöd, och allra minst trodde jag, att detta understöd skulle taga formen af tacksamhetsadresser till regeringen.

Herr Höjer instämde häruti.

Herr Bülow: De fleste i denna kammare torde minnas, att då representationsförändringen 1865 genomfördes, denna förändring skedde i syfte att öka bondeståndets magt i Sverige. Hittills hade bondeståndet föga eller ingenting betydt mot de tre andra stånden, hvilka vanligtvis höllo tillsammans mot allmogen. Då man diskuterade representationsfrågan på riddarhuset, der sjelfva afgörandet egde rum, så var den egentliga stridsfrågan den, huruvida man skulle våga att öka bondeståndets magt. Man erkände emellertid, att bondeståndet egde redbara och aktningstvärda representanter, och blef på denna grund öfvertygad om att dess magt borde ökas. Men när man ökade denna magt, så gaf man på samma gång de tre andra stånden vissa rättigheter i utbyte. Adeln erhöll sitt adelsmöte, presteståndet sitt kyrkomöte, borgarståndet en proportionsvis starkare representation än landtmännen, och på dessa vilkor gingo de tre andra stånden in på att öka bondeståndets magt. Sedan nu denna ökning egt rum, ha strider pågått i samhällslifvet mellan de olika klasserna rätt länge, men man har icke tänkt på att kränka bondeståndets magt i vårt land. Men nu framträder detta bondestånd och vill kränka den magt, som 1865 blifvit tillerkänd borgarståndet. Angreppet gäller icke de medgifvanden, som gjorts åt adeln och presteståndet, utan det rättas blott mot städerna. Den magt, som bondeståndet erhöll, har det på de senaste åren blott föga begagnat sig af, emedan det fullständigt splittrat sig i två partier, här som i Danmark. Man har sagt, att i sistnämnda land i bondeståndet uppstått bondekonungar och boudehertigar, hvarigenom ståndet der fullständigt splitrats och blifvit magtlöst. Ungefär samma syn möter oss nu i vårt eget land. Städernas representanter hafva, då bönderna splittrat sig, gått med gamla landtmannapartiet. Och då nu dessa stadsrepresentanter icke velat gå med nya landt-

mannapartiet, så uppkommer inom detta parti en förbittring mot städerna, som är rent af förvånande: och under denna partikamp, under intrycket af denna bitterhet vill man nu lagstifta i en stor politisk fråga. Man vill göra en simpel ekonomisk fråga, som kanske om några år icke mera skall finnas till, så vigtig, att man tager den till förevändning för en stor politisk omhvälfning. Man vill, därför att man icke har stadsrepresentanterna på sin sida i denna fråga, hämnas på städerna. Man vill vingklippa den kammare, som är den enda folkvalda, den enda, som representerar den stora massan af nationen. Hvilka är det, som i denna kammare talat för förslaget? Jo, det är sådane män, hvilka ständigt uppträdt mot yrkanden på reformer och sällan eller aldrig varit med om någon reform, eller som, när de någon gång komma med en motion i reformvänligt syfte, på samma gång motarbeta den genom att från landstingen sända sådana representanter till Första Kammaren, hvilka der rösta emot deras egna motioner.

För min del har jag aldrig varit emot en begränsning af städernas representationsrätt. Jag var likväl förr mera böjd därför än nu. Det var den tiden, då städerna skickade representanter, hvilka beständigt hätskt uppträdde mot de reformer, som landtborna yrkade på. Då yrkade jag också, att en inskränkning skulle ske i städernas företrädesrättigheter. Numera råder icke denna strid inom representationen mellan stad och land. Men här står en annan strid, nemligen mellan de båda kamrarne, och Andra Kammaren står i vissa frågor som ett annex till Första, och i andra frågor är den rent af betydelselös. Men under de 25 år, det nya representationsskicket egt bestånd, har Andra Kammarens ledamotsantal ökats med 16 mera än Första Kammarens, och vi veta, hvad 16 röster kunna betyda i en gemensam votering — häromdagen sågo vi ju, att endast 2 à 3 röster kunna betyda rätt mycket. Att denna ökning af Andra Kammaren förskräcker reaktionens män, är ju tydligt; men huru man, när man går med på att vingklippa en kammare, som varit och är sparsamhetens starkaste värn, kan säga, att man gör det för att vinna större sparsamhet i landet, kan jag alls icke förstå. Huru är det möjligt, att man skall kunna vinna sparsamhet i de stora anslagen, när man vill öka förstakammarledamöternas antal och minska antalet ledamöter i Andra Kammaren, ty det är den egentliga innebörden i förslaget om begränsningen. Det är der framhållet, att stad och land skola representeras hvar för sig i olika valkretsar. Men tron mig, mine herrar, detta skall icke leda till annat än tvistigheter. Man måste en gång förr eller senare taga steget fullt ut och låta stad och land välja tillsammans. Skall man taga ut det steg, som här är föreslaget, så måste man taga ut det så, att det blir lika valkretsar i stad och land. Och skall man hämnas på städerna, så bör man gå lika hårdt åt adelsmöte och kyrkomöte. Ty den rätt, som gafs borgarståndet, är väl lika dyrbar och oantastlig, som den, hvilken gafs de båda andra,

*Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.*

(Forts.)

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

och man skall icke kränka den förra, när man icke vill kränka den senare; man skall ej kränka den frisinnaade delen af nationen, när man ej vill kränka den del, som icke går med på några reformer.

Här har i kammaren ännu aldrig gjorts något allvarligt yrkande på Första Kammarens slopande, men den dagen torde komma, då striden derom skall blifva mera allvarlig. Norge har ingen första kammare, men det är dock att märka, att en första kammare der vore mera behöflig, ty der eger ju icke Konungen något absolut veto; men här har ju Konungen ett sådant, och därför är Första Kammaren onödig och obehöflig. Men när man icke kan vinna några reformer gent emot Första Kammaren, så har det visat sig, att tiden är starkare än vi. Den skall alltjemt öka antalet ledamöter i Andra Kammaren och minska det i Första Kammaren. På det sättet skall det inflytande bäst komma att brytas, hvilket nu utöfvas af en förhatlig Första Kammare — jag säger förhatlig, ty *det* är Första Kammaren för nationen, då den icke vill vara med om några reformer. Jag vill helst, att nationen skall gå framåt på laglig väg, och jag anser det därför bäst, att Första Kammaren får dö en naturlig död och slipper att dö på barrikaderna.

Herr talman, jag yrkar rent afslag å Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Petersson i Runtorp: Jag skall icke upptaga frågan om Första Kammarens vara eller icke vara, ty den frågan hör icke hit. Och icke heller behöfver jag tala om huruvida städernas representationsrätt bör begränsas, eller huruvida en fixering af riksdagsmännens antal bör ske, ty jag tror, att alla äro med om att så bör och måste ske. Jag vill endast svara några ord på det försök, som gjorts att injaga förskräckelse hos kammaren för det föreliggande förslaget, därför att enligt Kongl. Maj:ts förslag det skulle blifva tre ledamöter mer i Första Kammaren och tre ledamöter mindre i den Andra än nu. Den saken tyckes mig emellertid icke vara så farlig. Ty ser man till, huru det gestaltat sig vid början af det nya riksdagsskicket, så blir ju förhållandet helt annat. Och jag tror, att man bör se på den saken lika mycket, som på den nuvarande ställningen. Jag förstår icke, med hvad rätt städernas representanter yrka på bibehållande af status quo. Vill man tala om status quo, så bör man gå tillbaka och se till, huru det var, då representationsförändringen gick igenom. Då förhöll det sig på helt annat sätt än nu. Andra Kammaren har sedan dess ökats med 16 ledamöter mer än Första Kammaren. Följaktligen är det långt ifrån meningen att återgå till hvad som var förut. Det gäller ju endast att öka antalet representanter i Första Kammaren med tre och med samma siffra minska antalet af Andra Kammarens representanter.

Det har också med mycken styrka framhållits och klandrats, att det föreliggande lagförslaget är allt för vidlyftigt. Ja, vi hade

i föl ett, som var mycket enklare, men det lyckades ändå icke vinna bifall. Och hvems var skulden? Nu hafva vi fått ett annat, visserligen något vidlyftigare, men dock tillräckligt enkelt, för att hvar och en kan begripa det, om han blott vill. Men icke heller detta förslag kan vinna herrarnes gillande. Jag är öfvertygad, att om Vår Herre sjelf framlade ett förslag, herrarne i alla fall skulle komma och peta på detsamma och säga, att det icke vore bra.

*Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. s. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)*

Jag skall icke upptaga herrarnes tid längre. Så mycket vill jag endast tillägga, att om jag vore i herrarnes ställe, så skulle jag med glädje acceptera det föreliggande förslaget.

Här har af flere talare framkastats, att valrätten borde vara lika både för landsbygden och för städerna. Ja, det är också min öfvertygelse, att så borde vara. Men vilja herrarne verkligen vara med om en reform i den rigtningen? Nej, åtminstone har jag anledning att betvifla det. Enligt mitt förmenande är det föreliggande förslaget det bästa herrarne kunna önska sig, under förutsättning naturligtvis att man i denna så väl som i alla andra frågor, som här vid riksdagen skola afgöras, sträfvar efter att åstadkomma ett resultat, byggt på billighet och rättvisa, en sträfvan, som jag hoppas ännu icke alldeles upphört att göra sig gällande i denna kammare.

Skulle emellertid det föreliggande förslaget falla, lofvar jag att, om jag lefver till nästa riksdag, då framlägga en motion i det syfte, att stad och land skola vara lika berättigade i fråga om val till ledamöter i Andra Kammaren.

Häruti instämde herr *Pehrsson* i Norrsund.

Herr *E kman*: För min del vill jag vara med om en begränsning af riksdagsmännens antal, och jag tror att en sådan förr eller senare blir nödvändig. Jag skulle till och med vilja vara med om en begränsning af detta antal till den proportion, som bestämdes 1866, då det nya representationsskicket infördes, om nemligen Första Kammaren hade löst den uppgift, som då förelades henne, nemligen att vara ett samhällsbevarande element och ett samhällsbevarande element i den rätta rigtningen. Men erfarenheten har visat alldeles motsatsen. Första Kammarens samhällsbevarande ställning har nemligen bestått deri, att kammaren motsatt sig alla reformförslag och på så sätt sökt hindra framåtskridandet i många frågor, som ligga vårt folk om hjertat. Det är därför, som jag åtminstone icke för närvarande kan vara med om att öka Första Kammarens antal representanter med tre och miuska representanternas antal i Andra Kammaren med samma siffra, en åtgärd, som ju innebure detsamma som att gifva Första Kammaren 6 röster. Innan jag går med på ett dylikt förslag, vill jag hafva åstadkommen en begränsning af den kommunala rösträtten, så att man kan hafva någon garanti för att i Första Kammaren få in ett mer folkligt element än det, som nu finnes der. När vi fått en sådan reform genomförd, blir det naturligtvis

*Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)*

en lätt sak att få ett sådant förslag som det nu föreliggande accepterad. Men i likhet med herr Ivar Månsson tror jag, att, om vi skola vänta på en förändring i den kommunala lagstiftningen, till dess den nu föreslagna grundlagsändringen blir genomförd, så få vi vänta ofantligt länge. Men hvad som är alldeles visst är, att vi få vänta ännu mycket längre på den af mig omnämnda reformen, om vi nu frånhända oss den magt vi hafva och till på köpet öfverlemna åt Första Kammaren en större magt än den redan eger. Vi böra därför enligt mitt förmenande med all styrka framhålla, att, om Första Kammaren vill röna något tillmötesgående från Andra Kammaren i den föreliggande frågan, denna kammare äfven vill se tillmötesgående från medkammaren i de reformfrågor, som stå på dagordningen. Då ställer sig saken något annorlunda. Jag tror att, om vi nu genom att bifalla den kongl. propositionen, slå fast Första Kammarens magt, vi skola få vänta mycket länge på en sådan reform i fråga om den kommunala lagstiftningen, hvarigenom dörren öppnas för ett folkligt element i Första Kammaren. Jag anser därför, att från den synpunkten ett bifall till det föreliggande förslaget skulle vara ytterst vådligt.

Man har här sagt — och man har velat skrämma oss dermed —, att om vi icke nu taga det förslag, som föreligger, Första Kammaren en annan gång kanske icke vill vara med om hela saken. Med anledning af detta yttrande vill jag blott erinra, att vi böra ihågkomma, att representantalet växer fortare i denna kammare än i den Första, och att det, med det resultat valen till Andra Kammaren under de senare åren visat, är att hoppas och antaga, att den ökning i representantantal, som vid hvarje ny period vinnes, skall utgöras af ett liberalt element. Med hvarje år, som går, skall sålunda magten i denna kammare ökas. Detta inser Första Kammaren ganska väl och vill därför så fort som möjligt drifva igenom ifrågavarande grundlagsändring. Med tanken härpå böra vi, enligt mitt sätt att se saken, icke vara så beredvilliga att gifva med oss i denna fråga, utan lugna oss någon tid. Vi böra — jag säger det ännu en gång — fråga Första Kammaren, hvad den vill gifva oss i vederlag, om vi acceptera detta förslag. Hittills har Första Kammaren alltid gifvit ett blekladgt nej till svar på de reformförslag i fråga om utvidgning af den politiska och den kommunala rösträtten, som utgått från Andra Kammaren. Det oakadt tycker man nu, att det är underligt, att Andra Kammaren icke ögonblickligen vill acceptera ett förslag, som går ut på att till Första Kammarens förmån förändra magtställningen mellan kamrarna.

Jag kan för min del icke vara med om att antaga ett sådant förslag och anhåller därför, herr talman, om afslag på den nu föredragna 6:te paragrafen i det föreliggande lagförslaget.

Herr Lyttkens: Ehuru jag visserligen är mycket intresserad af att städernas representationsrätt i Andra Kammaren i någon

mån inskränkes, vill jag dock icke vara med om en reform i sådan rigtning, då den på samma gång bidrager till att öka Första Kam- Ang. ändring i §§ 6 och 13 m. fl. i riksdagsordningen.marens magt. Och min obenägenhet härför grundar sig hufvudsakligen på följande skäl.

Under de många år jag varit riksdagsman har jag fört anteckningar öfver de kolossala utgifter, som vid de gemensamma voringarna genom Första Kammarens ja mot denna kammarens nej drabbat svenska folket, och dervid funnit, hurusom vår budget på detta sätt år från år ökats så att den för närvarande sprungit upp till en för våra förhållanden oerhördt hög siffra. Helt säkert hafva många af dessa utgifter varit nödvändiga, men lika visst är också, att många kunnat inbesparas. Och anledningen till detta sorgliga förhållande är att söka i den omständigheten, att den sparsamma minoriteten i Första Kammaren år från år minskats och numera nedgått till en så låg siffra, att det stundom förefallit nära nog löjligt. Så till exempel har denna minoritet eu och annan gång nedgått till 7, ja vid ett tillfälle ända till 2 röster. Å andra sidan hafva städerna vid de senare riksdagsmannavalen utsett allt mer och mer frisinnade och sparsamhetsvänliga representanter i Andra Kammaren. Och under sådana förhållanden ställer sig saken för mig sålunda: af två onda ting föredrager jag det minst onda, det vill säga att jag hellre är med om att öka eller bibehålla stadsrepresentanternas antal i Andra Kammaren än öka Första Kammarens ledamöters antal.

Innan vi få våra kommunallagar ändrade i sådan rigtning att de kunna erbjuda någon garanti för att valen till Första Kammaren skola utfalla i en mer frisinnad rigtning än nu är fallet, vill jag för min del icke vara med om den föreslagna grundlagsändringen, som ökar Första Kammarens ledamöters antal och minskar Andra Kammarens. Jag skulle kunna vara med om herr Vahlins reservation i 13 §, men då vi ändå ej förr än 1894 kunna få frågan afgjord, så, under förhoppning att vi ett annat år få ett nytt förslag till den önskade reformens genomförande utan den dyra köpeskillning, som nu begäres, yrkar jag afslag på hela förslaget.

Med herr Lyttkens förenade sig herrar *Broström, Aulin och Thermanius*.

Herr Holmgren: Jag anhåller endast att till protokollet få antecknadt, att jag vidhåller den åsigt i nu föreliggande fråga jag vid föregående riksdagar uttalat. Sedan dess hafva visserligen åtskilliga anmärkningar framstälts mot förslaget, men dessa äro likväl enligt mitt förmenande icke af den betydelse, att jag anser mig böra frångå min åsigt. Och hvilket förslag, som än må framkomma, tror jag, att anmärkningar mot detsamma komma att göras.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i den nu föredragna sjetta paragrafen.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

Herr Jonsson i Hof: Ehuru det i fråga om föredragnings sättet bestämdes, att öfverläggningen skulle få röra sig om förslaget i dess helhet, skall jag vid detta tillfälle icke yttra mig om förslaget i öfrigt, utan helt enkelt inskränka mig till att yrka bifall till den nu föredragna sjetta §, under löfte att, när vi komma till trettonde §, litet närmare redogöra för min ställning till det föreliggande lagförslaget.

Jag yrkar bifall till sjetta §, ehuru jag anser den vara behäftad med åtskilliga brister, och jag kan göra det därför, att, äfven om förslaget vid denna riksdag antages, detta beslut dock icke blir af den art, att förslaget blir lag. Det är på denna grund jag kan godkänna paragrafen, ehuru jag tror, att den i formelt hänseende skulle kunna förbättras något. Men jag skall vid detta mitt yrkande göra det förbehållet för mig sjelf, att jag aldrig någonsin kommer att definitivt godkänna ifrågavarande paragraf förr än första paragrafen i landstingsförordningen blir ändrad derhän, att folkmängdssiffran blir ungefär lika med 150-delen af rikets folk-mängd. Herrarne tro kanske, att det blir lätt att få en sådan ändring genomförd, sedan detta förslag blifvit grundlag, men den som tror det, han känner bra litet till Första Kammarens omedgörlighet, när det gäller att gå Andra Kammaren till mötes i dylika frågor. Min åsigt är emellertid, som sagdt, att jag slutligen icke kommer att lemna min röst för den nu föreslagna grundlagsändringen förr, än äfven landstingsförordningen blir ändrad i den riktning jag nyss antydt.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till sjetta paragrafen i alla fall, på det att icke något missförstånd vid den slutliga voteringen skall komma att ega rum.

Herr Andersson i Hasselbol instämde häruti.

Herr Ljungman: Jag har ansett mig böra redogöra för anledningen, hvarför vid detta betänkande icke finnes fogad någon reservation, innehållande någon förbättring i det kongl. förslaget.

Då frågan först kom till behandling i utskottet, yrkade jag, att utskottet skulle tillsätta en komité för utarbetande af ett alternativt förslag, hvori skulle åstadkommas nödiga förbättringar. Detta mitt yrkande förkastades emellertid af utskottet efter en kortare diskussion, och det är denna omständighet, som vållat, att enskilda utskottsledamöter icke hunnit utarbeta de förbättringar, som kunde påkallas äfven beträffande den nu föredragna paragrafen. Utskottets arbete har hufvudsakligast inskränkt sig till den temligen fruktlösa mödan att redigera ett tilläggsmoment till paragraf 13. Jag har ansett mig böra omnämna detta, emedan jag icke reserverat mig, oaktadt enligt mitt förmenande icke så få ofullkomligheter vidlåda både den sjetta och den trettonde paragrafen, hvilka brister dock bort kunna afhjelpas, om man verkligen velat det och icke varit så

ifrig att snarast möjligt få det kongl. förslaget fram utan motförslag och antaget i alldes oförändradt skick. Detta gäller hvad sjette paragrafen beträffar särskildt de tre sista momenten.

Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riks-
dagsordningen.
(Forts.)

Under diskussionen här i kammaren har man — synes det mig — fäst väl mycket afseende vid partigrupperingen för tillfället och det ena eller andra partiets ställning till frågan. Jag anser, att man vid stiftandet af grundlag icke bör taga någon sådan hänsyn, ty grundlagen stiftas ju icke för tillfället utan för framtiden, oafsedt hur ställningen för ögonblicket kan te sig. För öfrigt vittnar ju erfarenheten, att ställningen både i denna kammare och i medkammaren stundom kan vexla hastigt nog. Vid afgörandet af en så vigtig fråga som den föreliggande bör man därför enligt mitt förmenande helt och hållet bortse från allt hvad partihänsyn heter.

Jag skulle visserligen önskat, att det kongl. förslaget fäst afseende vid de önskingar, som vid föregående tillfällen uttalats i denna kammare derom, att siffrorna borde ändras derhän, att man åstadkomme mera likhet med de bestående förhållandena i kammarne; men då så icke skett, skall jag icke förrän vid behandlingen af trettonde paragrafen göra något yrkande i sådant afseende, utan inskränker mig till att yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Dahn: Äfven jag skulle i likhet med en föregående talare önskat, att det kongl. förslaget varit fullständigare, så att Hans Anderssons och Nils Svenssons motioner upptagits i detsamma, men då icke stadsrepresentanterna inom utskottet sjelfva, undantagandes en, velat acceptera det kongl. förslaget med en sådan förbättring, ansåg jag, om man ville en slutlig lösning af frågan, att man hade icke annat att göra än antaga Kongl. Maj:ts proposition oförändrad. Man säger, att Första Kammaren skulle vara så angelägen att få en dylik grundlagsförändring, att om vi nu afslå detta förslag, skulle Första Kammaren i alla fall vara med om att antaga snart sagdt hvilket annat förslag som helst, som framdeles framlades, blott det innehölle en fixering af representanterna. För min del litar jag dock icke derpå. Man har äfven sagt, att om vi nu afslå denna framställning, kunde vi möjligen pressa Första Kammaren att gå med på en begränsning af den kommunala rösträtten samt sänkning af det politiska strecket. Jag tror dock snarare, att om detta förslag antages till hvilande, skall Första Kammaren under den tid förslaget blir hvilande komma att gå den Andra till mötes, för att få förslaget definitivt antaget år 1894.

Det har från stockholmsbänken yttrats, att för hvarje år, som går, ökas Andra Kammarens magt. Ja, detta är nog sant, men det hade kanske varit ändå riktigare att säga, att stadsrepresentanternas magt ökas i kammaren, ty detta är alldes säkert. Det har också sagts, att det vore besynnerligt, att landtmännen ville minska sina meningsfränders antal här i kammaren. Ja, de äro våra menings-

Äng. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)

fränder, när det gäller vissa tullfrågor, men när det gäller saker, som ligga oss i landtmanpartiet vida närmare om hjertat, såsom afskrifning af grundskatter och indelningsverk och lösning af försvarsfrågan, så undrar jag, huru långt en stor del af stadsrepresentanterna vilja vara med oss. Centerns höger har aldrig velat vara med dem, och de frisinnade stadsrepresentanterna vilja understödja oss i dessa frågor endast på vilkor, som Första Kammaren å sin sida troligen aldrig skall acceptera, såsom införande af allmän rösträtt och så vidare.

Det har vidare yttrats, att detta förslags antagande skulle framkalla split och hat mellan stad och land, samt att vännerna af sparsamhet från städerna derefter icke skulle gå med oss i detta afseende. Jag tror dock icke, att städernas sparsamhetsvänner därför skola svika oss, ty de rösta väl icke för sparsamhet endast för sällskaps skull utan därför att de äro öfvertygade, att de derigenom befordra det allmännas bästa.

Huru jag än ser saken, kan jag icke finna någon våda i att detta förslag antages till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling. Hade det gällt att nu definitivt antaga detsamma, skulle jag möjligen kunnat hysa betänkligheter deremot och äfven varit med om en återremiss; men nu anser jag att vi kunna se tiden an och öfverlåta åt 1894 års Riksdag, som måhända kommer att bestå af helt andra representanter än denna, att besluta i frågan. Det kan ju också, som nyss nämnts, vara möjligt att, om vi nu gå Första Kammarens önskningsar till mötes, samma kammare räcker oss en vänlig hand, då det blir fråga om begränsning af den kommunala rösträtten.

Jag skall dock för närvarande icke göra något yrkande.

Herr Höjer: Jag skall icke länge taga kammarens uppmärksamhet i anspråk; jag vill endast replikera min högt aktade vän, herr Ljungman, enär jag fäste mig särskildt vid ett yttraende, för öfrigt till sitt innehåll fullt riktigt, som han nyss fälde. Han sade, att då det vore fråga om grundlagsändringar, borde man icke taga hänsyn till partigrupperingar eller partiförhållanden, utan låta saken tala för sig sjelf. Deri har min högt aktade vän fullkomligt rätt. Men jag hemställer till honom likasom till mina öfriga meningsfränder här i kammaren, huruvida icke det föreliggande grundlagsförslaget till sitt ursprung uteslutande är en partimanöver, huruvida icke det är framburet af en ultra partiman, sådan som den bekante upsalaprofessorn, hvilken satt här under förra riksdagsperioden, ehuru förslaget nu uppstått i en förnygrad, om ock icke förskönad gestalt och nu förelagts Riksdagen af en regering, som, högst respektabel för öfrigt, dock är en partiregering. För mig synes det icke kunna vara tu tal om att, huru man än ser saken, är det dock en parti-fråga och ingenting annat. Endast på denna grund skulle jag anse mig förhindrad acceptera detta förslag. Jag är det icke blott der-

för att jag är stadsrepresentant, utan i första rummet därför att jag anser, att detta förslag förrycker på ett högst beklagligt sätt magtställningen mellan Första och Andra Kammaren. Dessa äro de hufvudsakliga skälen, hvarför jag aldrig kan acceptera det föreliggande förslaget.

*Ang. ändring
i §§ 6 och 13
m. fl. i riksdagsordningen.
(Forts.)*

Herr Lasse Jönsson: För min del är jag öfvertygad om, att här icke föreligger någon partifråga i den mening, som den siste talaren angaf. Det är och förblir en stridsfråga mellan stad och land, ty innan ännu något tullparti var känt eller ens anadt, hade på landsbygden uttalats ett allmänt missnöje först och främst öfver att landsbygden hade så liten representationsrätt i förhållande till städerna, hvilket i synnerhet gjorde sig märkbart, då städernas folkmängd tillväxt i så stor proportion mot landsbygdens, som på senare åren varit fallet. Denna fråga har sålunda alls icke med den nya partibildningen att göra.

Här har nu från stadsrepresentanternas sida talats hårda ord mot oss bönder, därför att vi äro så konservativa. Jag önskar att man litet mera kände till den ovilja, som herskar på landsbygden mot det förmynderskap, som städernas invånare vilja utöfva öfver landsorterna. Nästan intet riksdagsmannaval kan försiggå på landsbygden utan att pressen i städerna lägger sig deri och bedömer hvilken kandidat är lämpligast, men icke nog dermed, utan städerna skicka äfven ut talare, åtföljda af en mängd hurrabasar, hvilka på anordnade folkmöten så godt som afgöra hvilken som skall uppställas till riksdagsmannakandidat, och landtmännen få endast vara tysta åhörare. Bör det icke vara anledning nog att framkalla önskan om någon förändring? Krafven på representationsrätt äro lika stora hos landsbygdens invånare som hos städernas. Jag vill icke, som någon talare förut, vädja till något särskildt parti, utan jag vädjar till en hvar, om han icke vill sörja för, att rättvisa och billighet blifva tillgodosedda i detta afseende likasom i alla andra. Jag har aldrig förrut så saknat öppen omröstning som nu, då det gäller denna viktiga fråga, så att hvarje valman från landsorten kunde se, huru vederbörande representanter nu voterade.

Jag yrkar för min del bifall till utskottets förslag.

Herr Höjer: Till svar på den siste talarens anförande vill jag nämna, att det visst icke fallit mig in att förneka, det den nu föreliggande frågan om begränsning af städernas representationsrätt icke i och för sig är något, som ligger utanför den nu pågående tullstriden, och jag förnekar detta så litet, att jag nu högt bekänner, att en dylik begränsning af städernas representationsrätt är fullt billig. Jag är sålunda principiellt med om en begränsning, och jag skulle i detta afseende vilja gå ganska långt i eftergifter; men detta är en annan sak. Mitt nyss fälda yttrande gäller detta klassiska missfoster, som föreligger i denna Kongl. Maj:ts proposition, som

jag ännu en gång vågar påstå vara ett uttryck för den pågående striden mellan partierna inom Riksdagens begge kamrar.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till Kongl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag till lydelse af § 6; 2:o bifall till herr Elowsons reservation i denna del; 3:o ärendets återförvisande till utskottet; och 4:o afslag å Kongl. Maj:ts och utskottets förslag. Herr talmannen upptog till proposition hvart och ett af dessa yrkanden i nu nämnd ordning och fann den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs, sedan yrkandet på afslag antagits till kontraposition, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antager det förslag till ändrad lydelse af 6 § riksdagsordningen, som innehålles uti Kongl. Maj:ts, af konstitutionsutskottet i dess utlåtande n:o 3 tillstyrkta proposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, är omförmälda förslag af kammaren afslaget.

Omröstningen utföll med 121 ja och 96 nej; och hade kammaren alltså till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antagit Kongl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag till ändrad lydelse af ifrågavarande grundlagsparagraf.

I anseende till den långt framskridna tiden uppsköts den vidare behandlingen af ärendet till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,13 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.